

Udlændinge

Styrelsen

GEORGIE (87) 4/1 '00

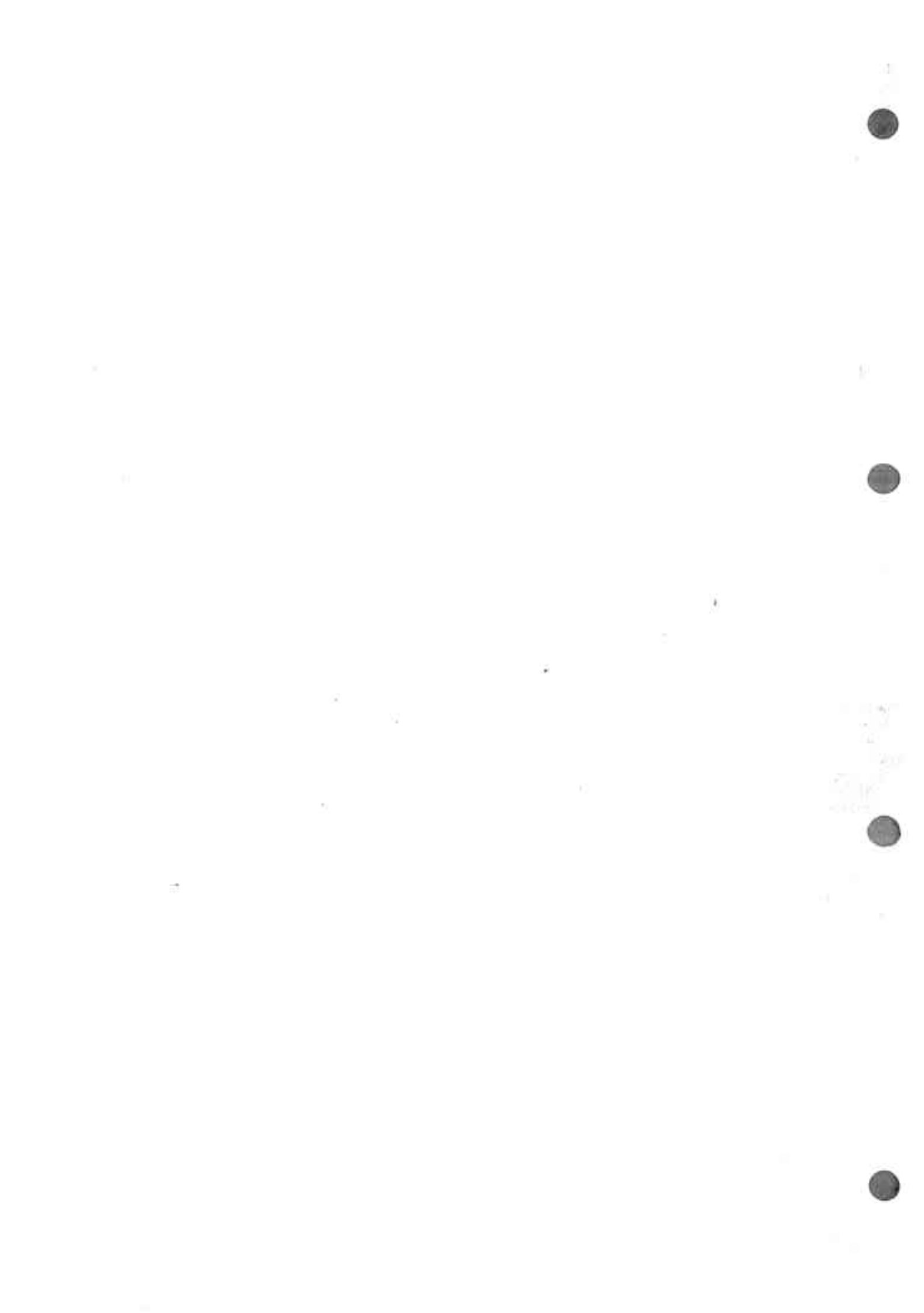
58

Rapport fra flyvende attaché mission til Georgien

14. - 27. oktober 2000

København, december 2000

Rapport fra flyvende attaché mission til Georgien

14. - 27. oktober 2000

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING	4
2. DEN HISTORISKE BAGGRUND.....	6
3. SIKKERHEDSFORHOLD OG PARAMILITÆRE GRUPPER I GALI-REGIONEN	8
4. POLITISKE FORHOLD	11
5. ETNISKE GRUPPER	13
5.1 BLANDEDE ÆGTESKABER.....	16
5.2 ABKHASIERES OG OSSETERS MULIGHED FOR AT TAGE OPHOLD I GEORGIEN.....	16
6. GENERELLE OG SOCIALE FORHOLD	17
7. MILITÆRFORHOLD	18
7.1 MILITÆRUNDDRAGELSE OG DESERTERING	18
7.2 STRAF OG STRAFFEPRAKSIS.....	19
7.3 ALTERNATIV MILITÆRTJENESTE.....	20
8. RETSFORHOLD.....	21
8.1 RETSSYSTEMET.....	21
8.2 RETSHÅNDHÆVELSEN.....	22
9. UDSTEDELSE AF DOKUMENTER SAMT KRAV TIL REGISTRERING.....	25
10. MIGRATION SAMT IND- OG UDREJSEFORHOLD.....	26
11. ABKHASIEN	28
11.1 GENERELT.....	28
11.2 GENERELLE SIKKERHEDSFORHOLD.....	29
11.3 REPATRIERING AF INTERNT FORDREVNE.....	29
11.4 SOCIALE FORHOLD.....	30
11.5 ETNISKE FORHOLD.....	31
11.6 RETSFORHOLD.....	32
11.7 MILITÆRFORHOLD.....	32
11.8 DOKUMENTER SAMT IND- OG UDREJSEFORHOLD.....	33
12. SYD-OSSETIEN	34

12.1 GENERELT.....	34
12.2 GENERELLE SIKKERHEDSFORHOLD.....	34
12.3 REPATRIERING AF INTERNT FORDREVNE OG FLYGTNINGE.....	35
12.4 RETSFORHOLD.....	36
12.5 MILITÆRFORHOLD.....	36
12.6 DOKUMENTER SAMT IND- OG UDREJSEFORHOLD.....	36
13. LISTE OVER KONSULTEREDE ORGANISATIONER OG PERSONER	38
TBILISI.....	38
SOUTH-OSSETIA, TSKHINVALI.....	39
ABKHASIEN, SUKHUMI.....	39
14. BILAG.....	40
BILAG 1.....	41
BILAG 2.....	42
BILAG 3.....	43
BILAG 4.....	44
BILAG 5.....	48
BILAG 6.....	61
BILAG 7.....	70

1. Indledning

Udlændingestyrelsen foretog i perioden 14. - 27. oktober 2000 en flyvende attaché mission til Georgien. Delegationen indhentede oplysninger i henhold til følgende kommissorium:

Delegationen skal på en flyvende attaché mission til Georgien indhente informationer hos relevante myndigheder, internationale og nationale menneskerettighedsorganisationer, advokater m.v. i Georgien med det formål at opdatere rapporten fra flyvende attaché mission til Georgien i november 1998 samt at opdatere informationer om værnepligtsforhold. Delegationen skal belyse følgende:

Den generelle sikkerhedssituation.

Politiske forhold:

- Partistrukturen herunder legale og eventuelle illegale partier
- Zviadistpartier, deres aktiviteter og legale status
- Krav til registrering og opstilling til valg

Paramilitære grupper:

- Grupperinger samt etniske og politiske tilhørsforhold
- Aktiviteter
- Myndighedernes evne og vilje til at beskytte civilbefolkningen mod overgreb fra paramilitære grupper
- Forhold for medlemmer af det tidligere Mkhedrioni

Etniske grupper:

- Generelle menneskerettighedsforhold herunder især for
- osseter, abkhasiere, mengreler og meskheter
- Mulighed for at tage ophold i de myndighedskontrollerede områder for osseter og abkhasiere.

Værnepligtsforhold:

- Værnepligt, herunder for kontraktansatte
- Strafferamme for unddragelse og desertering, herunder for kontraktansatte

- Straffepraksis for unddragelse og desertering, herunder for kontraktansatte
- Mulighed for alternativ tjeneste

Retsforhold:

- Retssystemet
- Retshåndhævelsen

Udstedelse af dokumenter samt krav til registrering:

Ind- og udrejseforhold, herunder indrejseforhold for afviste asylansøgere.

Delegationen afholdt møder med ambassader, internationale og nationale organisationer og myndigheder i Tbilisi, i Tskhinvali i Syd-Ossetien, og i Sukhumi i Abkhasien, jfr. listen (afsnit 13.0) over konsulterede organisationer og personer. Listen er tilføjet en generel beskrivelse af de konsulterede nationale NGO'er.

To vestlige ambassader og en international kilde ønskede anonymitet ved citeringen og to internationale kilder ønskede anonymitet ved citeringen af bestemte emner. Det var kun ved få møder, der blev brugt tolk.

At der i rapporten refereres til Georgien i forhold til Abkhasien, Syd-Ossetien og ikke til det myndighedskontrollerede område modsat de ikke-myndighedskontrollerede områder, sker udelukkende for læsbarhedens skyld.

Der er i rapporten ikke foretaget en ensretning af navne og stednavne, som alt efter hvilken translitteration, der anvendes, kan være forskellige, f.eks. translitterer yezidikurderne sig på engelsk til ezidi.

2. Den historiske baggrund

Som led i Sovjetunionens opløsning erklærede den georgiske republik Øverste Sovjet i april 1991 Georgien som en selvstændig og suveræn stat. Dermed var Georgien den første af de sovjetiske republikker, der erklærede sig selvstændig. I maj samme år blev den tidligere dissident **Zviad Gamsakhurdia** valgt som præsident. Han blev dog allerede styrtet i januar 1992, idet han blev beskyldt for at være nationalistisk og for at føre et autoritært regime. Indtil **Eduard Shevardnadze**, der var udenrigsminister i Sovjetunionen, den 10. marts 1992 tiltrådte som formand for det georgiske statsråd, blev landet regeret af et militærråd under Tengiz Kitovani, lederen af Nationalgarden, og Jaba Ioseliani, lederen af den paramilitære organisation Mkhedrioni, som begge stod bag afsættelsen af Gamsakhurdia. I oktober 1992 blev Shevardnadze ved direkte valg valgt som formand for det Øverste Sovjet, i november 1995 som præsident for Georgien, og i 1999 blev han genvalgt.

Inden da var der i 1989 udbrudt uroligheder i Syd-Ossetien, som eskalerede i 1990 til en væbnet konflikt. Baggrunden for konflikten var Syd-Ossetiens krav om status som en autonom republik, som i september 1990 førte til, at Syd-Ossetiens Øverste Sovjet erklærede regionen som en uafhængig sovjetisk republik og dermed som uafhængig af Georgien. Konflikten varede indtil juli 1992, hvor der mellem Rusland, Georgien, Nord- og Syd-Ossetien blev indgået en våbenstilstandsftale samt aftaler om udstationering af en russisk ledet fredsstyrke. Fredsstyrken består af russiske, georgiske og ossetiske styrker. I 1995 blev der indgået en fredsaftale, og i maj 1996 indgik Syd-Ossetien og Georgien en gensidig tillids- og sikkerhedsaftale. Ved forhandlinger i marts 1997 blev Georgiens territoriale integritet fastslået, inden for hvilken Syd-Ossetien fik tilkendt en vis grad af selvstyre. En endelig aftale om Syd-Ossetiens status er dog stadig ikke indgået.

Afsættelsen af Zviad Gamsakhurdia i januar 1992 førte til omfattende demonstrationer og uroligheder fra hans tilhængeres side, nemlig fra de såkaldte **zviadister**. Disse uroligheder var delvis sammenfaldende med også **Abkhasiens** krav om selvstændighed. Zviadisterne havde efter Gamsakhurdias afsættelse gennemført omfattende demonstrationer i Sukhumi, hovedstaden i Abkhasien. Flere højtstående georgiske politikere og myndighedspersoner var blevet kidnappet, og der var blevet begået sabotage mod kommunikationssystemer og jernbaner m.m. Da de georgiske myndigheder sendte 3.000 medlemmer af Nationalgarden, der var under ledelse af Tengiz Kitovani, ind i Abkhasien for at befri de kidnappede myndighedspersoner, besatte tropperne samtidigt Abkhasiens Øverste Sovjet, da dette samme år i juli havde genindført konstitutionen fra 1925, hvorefter Abkhasien var uafhængig af Georgien. Det udviklede sig til en borgerkrig med såvel abkhasierne som med zviadisterne.

Konflikten med Abkhasien sluttede i september 1993, efter at de abkhasiske styrker havde generobret Abkhasien ned til områderne ved floden Inguri, der i syd danner en naturlig grænse til Georgien. Først i maj 1994 undertegnede de abkhasiske og georgiske parter en

våbenstilstandsaf tale. Denne er dog flere gange blevet brudt, således i juli 1997 i Kodoridalen, der er en georgisk kontrolleret lomme i Abkhasien, som bebos af de etniske svaneler, og i maj 1998, hvor der udbrød kampe i Gali regionen, nemlig i sikkerhedszonen på grænseområdet mellem Abkhasien og Georgien (jfr. bilag 1 og 2). Bilaterale og multilaterale forhandlinger har endnu ikke ført til en fredsaftale og dermed til en aftale om Abkhasiens fremtidige status.¹

Den væbnede konflikt med zviadisterne sluttede først i december 1993. I september 1993 indledte Gamsakhurdia og loyale tropper en offensiv vest for Samtredia, og i oktober 1993 erobrede de havnebyen Poti, som dog hurtigt i samme måned blev generobret af georgiske tropper. I november flygtede Gamsakhurdia og hans tilhængere til Abkhasien, efter at deres hovedbase i byen Zugdidi var blevet erobret af georgiske tropper, og den 31. december begik Gamsakhurdia selvmord. Men selv om zviadisterne militært var blevet nedkæmpet fortsatte de til langt op i 1990'erne med at være i opposition til Shevardnadze styret og med at være en indenrigspolitisk destabiliserende faktor. Således blev zviadister anklaget for i februar 1998 at have foretaget et attentat mod Shevardnadze, og i oktober 1998 begik militæret i byen Senaki mytteri under ledelse af Akaki Eliava, en zviadist, der tidligere havde fået amnesti.²

En række profilerede zviadister blev indtil slutningen af 1990'erne arresteret og idømt lange fængselsstraffe. Flere gange inden for de sidste år og senest i september 2000, er der blevet udstedt **amnestier** til blandt andet zviadister og til medlemmer af den tidligere paramilitære organisation Mkhedrioni. I foråret 1999 gik flere af de fængslede zviadister i sultestrejke. Det førte til, at parlamentet oprettede to kommissioner, hvoraf den første udarbejdede en resolution, der blev vedtaget i parlamentet den 24. april 2000. Resolutionen bærer teksten *On the liquidation of the Consequences of the Events of 1991-1992*, og i den fordømmes afsættelsen af den lovligt valgte Gamsakhurdia. Den anden kommission, *Commission for National Reconciliation*³, udarbejdede en liste over de 279 personer, herunder et stor antal zviadister, der i juni 2000 fik amnesti. Den 27. september blev endnu 11 zviadister benådet af Shevardnadze. Tilbage i fængslerne sidder der ifølge OSCE ca. 20 zviadister, og ifølge UNHCR drejer det sig udelukkende om sådanne zviadister, der har begået alvorlige forbrydelser, herunder mord. UNHCR tilføjede, at vilkårene for zviadister og andre fængslede er ens. Nogle af de zviadister, der har fået amnesti, indtager i dag høje positioner i det georgiske samfund.

¹ Til en udførligere beskrivelse af baggrunden og forløbet af konflikterne henvises til Udlændingestyrelsens rapport fra flyvende attaché mission til Georgien, 16. -21. november 1998, samt til *Eastern Europe and the Commonwealth of Independent States* 1994, 1997 og 1999.

² Eliava blev efter at have skjult sig i området taget tilfange, men blev løsladt igen, da man angiveligt ikke ønskede at gøre ham til martyr. I juli 2000 blev han imidlertid under uafklarede omstændigheder skudt ned under et skuddrama på en politistation.

³ Det var ikke muligt for delegationen at få et møde med kommissionen til indhentelse af yderligere informationer om dens aktiviteter. En vestlig ambassade mente ikke, at kommissionen var aktiv, hvorimod en anden vestlig ambassade mente det modsatte.

3. Sikkerhedsforhold og paramilitære grupper i Gali-regionen

Ifølge UNOMIG (UN Observer Mission Georgia), Tbilisi, er situationen i relation til de tidligere væbnede kampe generelt stabil. De fredsbevarende styrker mødes ugentligt og drøfter *incidents* og brud på fredsaftalen, ligesom der foregår jævnlige møder mellem UNOMIG, Tbilisi, og OSCE (Organisation for Security and Cooperation in Europe) på højt niveau.

I Galiregionen (jfr. kort i bilag 2) befinder sig et stort antal internt fordrevne fra Abkhasien. Disse er hovedsageligt etniske mingreler, som sammen med svanelerne, lazfolket og georgierne udgør én etnisk gruppe, som refereres til som *kartvelier*. (Jfr. at Georgien ofte benævnes Sakartvelo.) Mingreler og svaneler har begge oprindelse i det vestlige Georgien og Abkhasien og taler deres egne sprog. Således beboes den georgiske lomme i Kodoridalen i Abkhasien af etniske svaneler. En stor del af indbyggerne herunder de internt fordrevne mingreler er politisk zviadister. De er dog ikke organiseret i partier, men er zviadister i den forstand, at de er i opposition til centralmagten i Tbilisi. Ifølge Caucasian Institute of Peace, Democracy and Development (CIPDD) har de heller ingen formelle forbindelser til zviadistpartierne i Tbilisi.

I området opererer flere paramilitære grupper. De kendeste grupper er *Forest Brothers* og *White Legions*, som begge har base i byen Zugdidi. Grupperne er ikke uniformerede og bærer ingen ydre tegn til identifikation. Den tidligere paramilitære organisation *Mkhedrioni* er ifølge UNOMIG, Tbilisi, (UN Observer Mission Georgia), CIPDD og OSCE, m.fl. ikke længere militært aktiv. I dag er organisationen en politisk bevægelse, og ifølge Georgian Young Lawyers' Association blev den registreret i midten af 1998. Parliament Committee on Defence and Security angav, at Mkhedrioni som en paramilitær organisation blev endegyldigt forbudt i 1995, og at medlemmer har udført kriminelle aktiviteter, men at den også har haft mange patriotiske medlemmer. Mkhedrionis leder, Djaba Ioseliana, der nu er 72 år, blev løsladt under amnestien i april 2000⁴. Han har ifølge georgisk presse planer om at etablere et parti.

White Legions blev stiftet i 1996 af Surab Samishia, en tidligere oberst fra det georgiske militær. Lederen er kendt og optræder ofte i offentlige sammenhænge som f.eks. ved sportsbegivenheder i Tbilisi. Gruppen skulle ifølge en vestlig ambassade være stiftet i 1996 i forbindelse med afholdelsen af de i Abkhasien og af Georgien illegalt erklærede parlamentsvalg. Gruppens mål er at befri Abkhasien med voldelige midler samt at fjerne den abkhasiske præsident Ardzinba og hans styre. Angiveligt består gruppen af 200 til 250 medlemmer og vil kunne mønstre op til 2.000 mand. Medlemmerne består udelukkende af internt fordrevne fra Abkhasien, idet kun disse har det fornødne lokalkendskab til at kunne udføre undergrundsaktiviteter. Ifølge den vestlige ambassade og CIPDD har denne gruppe tætte forbindelser til Tamaz Nadareishvili, der er formand for partiet

⁴ Ioseliani blev arresteret i november 1995 og idømt 11 års fængsel for at have organiseret et attentat på Shevarnadze i 1995.

Abkhazia Liberation Party, (der er registreret, men som ikke opstillede til parlamentsvalget i 1999), formand for den Autonome Republik Abkhasiens Øverste Sovjet, dvs. den abkhasiske eksilregering, og formand for foreningen af internt fordrevne fra Abkhasien. Zviadisterne i området støtter ifølge CIPDD *White Legions*, men ikke *Forest Brothers*.

Forest Brothers omfatter ifølge en vestlig ambassade 100-150 mand og blev angiveligt stiftet omkring årsskiftet 1997/1998. Lederen af *Forest Brothers*, Dato Shengelaia, blev arresteret i begyndelse af september 2000 og står nu anklaget for at yde modstand mod politiet og for smugling over grænsen mellem Abkhasien og Georgien. Ifølge UNOMIG, Tbilisi, er smuglingen bevist, men det er ikke bevist, at han står bag organiseret kriminalitet. En vestlig ambassade havde hørt, at Dato Shengelaia angiveligt af den abkhasiske eksilregering skulle være blevet udnævnt til statskommisær for nødsituationer i Gali-regionen. Såfremt dette er korrekt, har også denne paramilitære gruppe forbindelser til den abkhasiske eksilregering.

De paramilitære grupper er forbudte i Abkhasien, hvor de af de abkhasiske kilder, den abkhasiske udenrigsminister, S. M. Šamba, International Committee of Red Cross, samt NGO'erne Center for Human Rights and Support for Democracy og Abkhazian Mothers for Peace and Social Justice, generelt blev omtalt som terrorister. Udenrigsministeren, mente således, at Abkhasien har et godt kendskab til grupperne, at de har baser i Georgien og at de ikke er ude af kontrol, som Georgierne hævder. International Committee of the Red Cross (ICRC) i Abkhasien mente, at mingrelerne fra Abkhasien (de internt fordrevne) og mingrelerne fra Zugdidi området er indblandet i mafialignende kriminelle aktiviteter, og at den abkhasiske eksilregering får indtægter fra disse aktiviteter. ICRC, Sukhumi, og den abkhasiske udenrigsminister afviste, at aktiviteterne er etnisk motiverede. Der var hos kilderne i Tbilisi, herunder de vestlige ambassader heller ingen tvivl om, at grupperne er terroristiske og kriminelle. UNOMIG, Tbilisi, tvivlede på, at de overhovedet er militært aktive og har hær og våben, og tvivlede især på deres politiske motivation, men at der derimod er tale om bander og kriminelle grupper. En vestlig ambassade tvivlede ikke på, at de paramilitære grupper eksisterer og mente også, at grupperne ikke tager imod ordre, men at de opererer på egen hånd.

Fra abkhasisk side opererer såkaldte miliciagrupper, der egentlig er politi, men hvoraf nogle ifølge Norwegian Refugee Council har våbentilladelser, og andre ikke har. Ifølge rådet er det vanskeligt at skelne, hvilken af grupperne, der har våbentilladelser og politimæssige beføjelser. UNOMIG, Tbilisi, oplyste, at det abkhasiske politi, som i øvrigt ikke er uniformeret, ofte selv er involveret i kriminelle aktiviteter. En vestlig ambassade mente, at miliciagrupperne er ude af kontrol.

Kriminaliteten i området omfatter væbnede overfald, røverier, mord og kidnapninger. Sidstnævnte er der ifølge ICRC, Sukhumi, tradition for, således blev den kommende brud tidligere kidnappet. Der lægges miner i området, og vejene må dagligt renses for disse. Der tages slaver til at arbejde på landbrugskollektiverne, og disse slaver er hovedsageligt russere, grækere og georgiere og i mindre grad armeniere. Dertil kommer smuglinger og sortbørshandel med bl.a. olie og narko. Høsten er også mål for røverier, og efter høsten kommer skatteopkræverne, som ifølge UNOMIG, Tbilisi, ofte er folk, som hævder at komme fra politiet, men som er svindlere. Der er ofte *incidents*, som ifølge ICRC, Sukhumi, under høsten stiger til to om dagen. Ifølge en aftale mellem UNOMIG, Tbilisi, og SNG-styrkerne sorterer kriminelle *incidents* under politiet, men der kan være problemer med at

definere om *incidents* er kriminelle eller politisk motiverede. UNOMIG, Tbilisi, inddeler *incidents* i tre grupper; Skyderier, som anses for at være indikation for niveauet af spænding, og som, hvis de er rettet mod nogen eller noget, anses for at være et brud på sikkerheden; Kidnapninger, som udgør 1/10, hvor ofte kidnapperne og de kidnappede kender hinanden, og hvor familierne kun sjældent henvender sig til myndighederne; Drab, hvoraf der dog kun er få, som sker i forbindelse med røverier eller som hævn i forbindelse med krigen. Alle drab undersøges.

Kriminaliteten udgør en stor trussel for sikkerhedssituationen i området. Det er ikke muligt at bevæge sig i området uden sikkerhedsforanstaltninger, og de internationale organisationer kører udelukkende i konvojer. ICRC meddeler således både de abkhasiske og georgiske myndigheder, når grænsen skal krydses, og selv om begge parter hævder ikke at have indflydelse på gruppernes aktiviteter, giver meddelelsen resultat, og ICRC konvojerne kan krydse grænsen uden sikkerhedsproblemer. De internationale organisationer, der har projekter i områderne, har trukket deres internationale medarbejdere ud, således UNHCR, der efter angreb trak sine internationale medarbejdere ud af Zugdidi, således at der i dag kun arbejder lokale medarbejdere.

Abkhasien og Georgien har ifølge den abkhasiske udenrigsminister indgået en aftale, hvorefter hver af parterne forpligter sig til at bekæmpe terrorismen og kriminaliteten i området. Der er således nedsat en arbejdsgruppe, der består af abkhasiske og georgiske medlemmer samt medlemmer fra FN styrkerne, som skal bekæmpe kriminaliteten i området. Parterne udleverer gensidige lister over kriminelle og eftersøgte. Ifølge UNOMIG, Tbilisi, har omkring 600 personer på hver side af grænsen våbentilladelse, og UNOMIG, Tbilisi, har krævet at få navnelisterne udleveret.

4. Politiske forhold

Efter selvstændigheden vedtog det georgiske parlament i august 1995 en forfatning ifølge hvilken, Georgien er et pluralistisk demokrati med et magtfuldt præsidentembede. Parlamentet har 235 medlemmer. De indvælges efter et blandingssystem af majoritet og proportionalitet. En spærregrænse på 5% blev ved sidste parlamentsvalg i 1999 hævet til 7%.

I alt er der pr. den 1. september 1999 registreret 124 partier. I september 1998 var der registreret 79.⁵ Partierne dækker et bredt spektrum af ideologier og interesser. Et parti skal for at blive registreret og for at kunne opstille til valg enten indsamle 50.000 underskrifter eller allerede være repræsenteret i parlamentet med mindst ét medlem. Ifølge Caucasian Institute of Peace, Democracy and Development (CIPPD) er lovgivningen på dette område liberal, og der er ingen bestemmelser, der stipulerer forbud mod ekstremistiske partier. Dette blev bekræftet af OSCE og en vestlig ambassade. Der findes ifølge kilderne, herunder de vestlige ambassader, ingen partier, der er illegale, dvs. forbudte. Partier, der ikke er registreret, er ikke illegale i en retmæssig betydning, men kan ikke opstille til valg. CIPPD supplerede, at der dog er forbud mod racisme, mod tilskyndelser til interetniske konflikter og mod *hatespeech* (at lægge andre for had i tale og skrift). Bestemmelserne er dog kun blevet brugt to gange, én gang mod en osseter og én gang i en antisemitisk sammenhæng.

Ved parlamentsvalget i november 1999 opstillede 31 partier og blokke. Ved parlamentsvalget i 1995 deltog 54 partier.

Det største parti er *Citizens' Union of Georgia*, hvis formand er Eduard Shevardnadze, og som ved parlamentsvalget i 1999 vandt 85 mandater. Partiet beskriver sig som venstre-centristisk. Derefter følger blokken *Revival of Georgia*, der består af seks partier af både højre som venstre centristisk observans, og herunder flere partier, bl.a. zviadistpartiet *Konstantine Gamsakhurdia Society*, der bojkottede parlamentsvalget i 1995. Blokken vandt 51 mandater ved parlamentsvalget i 1999, hvorved seks zviadister blev indvalgt i parlamentet. I parlamentsvalget deltog også blokken *Round Table – Free Georgia*, der består af seks højrepartier, herunder zviadistpartierne *Helsinki Union-National Revival of Georgia* og *Society of Saint Ilia the Righteous* (SSIR). Begge partier blev henholdsvis i 1976 og i 1990 grundlagt af Zviad Gamsakhurdia. Partierne bojkottede parlamentsvalgene i 1992 og 1995 og støttede heller ingen kandidater til præsidentvalget i 1995. Blokken *XXI Century – Georgian Nationalism* består af to partier, nemlig zviadistpartiet *Heart of Georgia-XXI*, der beskriver sig som nationalitisk, og som deltog ved forrige parlamentsvalg under blokken *XXI Century Konstantine Gamsakhurdia Society*, og *Political Union of Georgian Citizens "Samshoblo"* (*Homeland*), der står for et partiprogram, som er en blanding af kapitalisme og feudalisme. Ingen af disse to blokke vandt mandater ved valget.

⁵ Jfr. International Centre for Civic Culture: *Political Parties of Georgia. Directory 1999*. Tbilisi 1999.

Der findes en række øvrige zviadistpartier, men ingen af kilderne var i besiddelse af mere detaljerede informationer om antal og struktur. CIPPD og en vestlig ambassade forklarede dette med, at partierne skifter navn og struktur hele tiden, og at de internt er splittede. CIPPD mente, at årsagen til, at der vedvarende findes loyale tilhængere til Gamsakhurdia syv år efter hans død, må tilskrives, at han var en populistisk og usædvanlig charismatisk person. CIPPD sammenlignede zviadisterne med troende, og opdelte dem i tre slags, nemlig dem, som tror, at Gamsakhurdia er i live, dem der tror, at han er død, og dem som tror, at han er død og vil genopstå. Det er således også spørgsmålet om arven af lederskabet, der er en af grundene til den interne splittelse. Således vil nogle af zviadistpartierne ikke anerkende enken, Manana Gamsakhurdia, som den naturlige politiske arvtager og leder, og hun er efterhånden blevet mere og mere isoleret. Den anden årsag til splittelsen er spørgsmålet om den politiske linje, hvorvidt zviadister fortsat skal boykotte valgene, og dermed fastholde den politiske position, hvorefter den nuværende politiske ledelse anses for illegitim. Nogle af zviadistpartierne har ved at opstille til sidste parlamentsvalg klart brudt med denne linje. Enken, der er leder af omkring ti partier, og hvoraf alene fire har samme navn, har ikke ladet sine partier registrere, idet hun fortsat boykotter valgene. Ifølge CIPDD hævder enken, at være blevet slået af politiet. CIPDD understreger dog, at der ikke sker politisk forfølgelse af zviadisterne. CIPDD anså enken for at være excentrisk. OSCE mente, at zviadisterne, herunder enken, var meget mediebevidste, og kun vil deltage i møder, hvis pressen er tilstede. Den georgiske Ombudsmand beklagede, at zviadisterne i stedet for at vælge en demokratisk form vælger en radikal politisk form. CIPPD anså zviadisterne for rådløse og handlingslammede. Hvor de tidligere har foretaget mange demonstrationer er disse næsten indstillede, og de sidste måneder har der ingen demonstrationer været. Ingen andre kilder kunne give oplysninger om zviadistpartiernes aktiviteter.

5. Etniske Grupper

Under Gamsakhurdia langeredes sloganet "Georgien for georgierne", og den georgiske nationalisme fik en vis opblomstring. Det førte ifølge Caucasian Institute for Peace, Democracy and Development (CIPDD) til overgreb, herunder også fra politiets side på nogle af de etniske minoriteter. F.eks. turde azerierne, som lever i et stort antal i grænseområdet til Aserbajdsjan, ikke bringe deres varer til markederne i Tbilisi. Der blev diskrimineret i f.eks. retssystemet, hvor minoriteter fik længere straffe end georgierne, og personer tilhørende etniske minoriteter blev fyret fra deres offentlige ansættelser. Der var daglige bemærkninger om, at ikke-georgiere skulle forsvinde fra landet, og Ezidi Union of Georgia mente, at situationen generelt var således, at det for mange var nødvendigt at forlade landet.

Efter Shevardnadzes tiltræden er situationen for de etniske minoriteter blevet væsentligt forbedret. Ingen af kilderne, herunder de vestlige ambassader, Norwegian Refugee Council, UNHCR og CIPDD samt ombudsmanden m.fl. havde kendskab til, at der finder systematisk forfølgelse sted, eller at der begås overgreb på etniske minoriteter fra myndighedsside eller fra andre grupper. CIPDD tilføjede, at politiet ved arrestationer kan være mere hårdhændede overfor de etniske minoriteter end over for georgierne. Georgien er generelt ifølge OSCE et tolerant samfund, men der gøres ikke forsøg på at integrere minoriteterne. Det er således svært for de etniske minoriteter, der ikke taler flydende georgisk, og det drejer sig om 27% af befolkningen, at få en stilling inden for det offentlige. OSCE mente også, at det er svært for minoriteterne at få adgang til den politiske magt. CIPDD beskrev Georgien som et *guest society* i dets forhold til minoriteterne. Ezidi Union of Georgia var af samme opfattelse.

En radikal og religiøs fanatisk gruppe omkring en ekskommunikeret georgisk præst, **Basil Mkalavishvili**, som især har fået tilhængere i et fattigt kvarter i Tbilisi, har ifølge CIPDD og en international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, den senere tid stået bag angreb på religiøse og etniske mindretal, herunder især på medlemmer af Jehovas Vidner. En yezidikurdisk kvinde, der var blevet overfaldet af et af gruppens medlemmer har via en international organisation anlagt sag mod præsten. En international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, mente, at gruppen har forbindelser til det højreradikale og ultranationalistiske parti *Political Movement – Industry will Save Georgia* (ISG). Kilden savnede en offentlig og politisk fordømmelse af den religiøse gruppes aktiviteter, og mente, at den nød en slags immunitet.

I modsætning til flere af de tidligere sovjetiske republikker som f.eks. Rusland, Armenien og Aserbajdsjan, der i ID-kort har afskaffet rubrikken for etnisk tilhørsforhold, anvendes denne fortsat i de nye georgiske ID-kort. Ezidi Union of Georgia mente, at det er et levn fra den sovjetiske tid. IOM (International Organization for Migration) forklarede, at det traditionelt i det multietniske Georgien var således, at folk, før de blev spurgt om deres navn, blev spurgt om deres etniske tilhørsforhold, og at dette ikke skulle forstås som diskriminerende. Der har dog været ført en kritisk

debat i den georgiske offentlighed om det hensigtsmæssige i fortsat at anføre etnisk identitet, og debatten er endnu ikke afsluttet.

Norwegian Refugee Council mente, at en gruppe, der socialt står meget dårligt er romaerne. Generelt bliver de anset for at være kriminelle. De er ikke forfulgte, men udsættes for det, som organisationen kaldte sigøjnerdiskrimination.

De under Stalintiden deporterede meskheter har ifølge UNHCR, CIPDD og Norwegian Refugee Council fortsat problemer med at vende tilbage til Georgien, og kun 50 til 60 af de 600, der har bosat sig i Georgien, har fået statsborgerskab. Norwegian Refugee Council oplyste supplerende, at de for at få statsborgerskab skal kunne tale flydende georgisk, og at de skal tage georgiske navne. Georgien har i forbindelse med dets medlemskab af Europarådet underskrevet en aftale, hvor landet forpligter sig til at tilbagetage 300.000 meskheter. Offentligt er der stor modstand mod at lade meskheterne vende tilbage, idet de oprindeligt kom fra det sydlige område, der grænser ind mod Armenien, og som hovedsageligt er beboet af armeniere. Idet armenierne har en generel og historisk betinget reservation overfor tyrkere, hvilket de opfatter meskheterne for at være, frygter man, at en genbosættelse vil føre til etniske uroligheder. I forvejen er der ifølge Ombudsmanden fare for, at den sociale situation forværres, da flere af de russiske baser, der har givet arbejde til mange armeniere, i området lukker. Spørgsmålet om meskheternes genbosættelse har ført til en intens debat i medierne⁶. (Jfr. leder fra *The Georgian Times*, den 18. okt. 2000 i bilag 3.) Et af de partier, der stærkest har modsat sig genbosættelsen, er ifølge CIPDD det stærkt højreorienterede og nationalistiske parti *National Movement – Georgia First of All*. Formanden for partiet, Guram Sharadze, er også formand for *Migration and Georgian-Foreign Residents-Affairs-Committee*, en stærkt patriotisk organisation.

En vestlig ambassade anførte, at yezidikurderne har sociale problemer, og at de bliver diskrimineret med hensyn til ansættelser i offentlige stillinger. Diskriminationen begrundes med, at de ikke behersker det georgiske sprog. De er ikke forfulgte, og de har ikke politiske problemer.

CIPDD mente, at yezidikurderne er en gruppe, der altid har haft problemer i det georgiske samfund. Desuden har der været nogle få sager, hvor politiet har deporteret yezidier, som de troede var medlemmer af den i Tyrkiet forbudte kurdiske organisation PKK, til Tyrkiet.

Ezidi Union of Georgia oplyste, at der bor omkring 34.000 yezidikurdere i Georgien, hvoraf 90% lever i Tbilisi, Rustavi og Batumi. I Armenien bor der omkring 70.000. Yezidikurderne kom til Georgien i forbindelse med krigen mellem Armenien og Tyrkiet mellem 1915 og 1918. Kurderne i Georgien er alle yezidier. De muslimske kurdere, der udgjorde cirka 10.000 personer, blev under Stalintiden sammen med meskheterne deporteret til Centralasien, og der lever ingen muslimske kurdere i Georgien i dag.

⁶ Til en nærmere beskrivelse af meskheterne henvises til Udlændingestyrelsens rapport fra flyvende attaché mission til Georgien, 16-21. november 1998.

Unionen, der er en sammenslutning af fire organisationer, er registreret som en kulturel organisation, der arbejder på at bevare den yezidikurdiske identitet, religion og kultur. Den har afdelinger i Tbilisi, Televai og Rustavi samt en række undersektioner, som f.eks. en ungdomssektion, en kulturel sektion, en uddannelses og historisk sektion, en sprogsektion, en retssektion, en kvindesektion, en religiøs sektion og en socioøkonomisk sektion. Den vigtigste sektion er den religiøse, da organisationen betragter religionen som forudsætning for bevarelsen af identiteten. Næsten alle yezidikurderne i Georgien er medlemmer af unionen. Unionen har tætte kontakter og en del familierelationer til yezidikurderne i Armenien, men ikke til yezidikurderne i Rusland, som hovedsageligt bor i Krasnodarsk-, Novosibirsk- og Jaroslavområderne, og heller ikke til kurderne i Tyrkiet.

Unionen arrangerer forskellige kulturelle arrangementer og har et folketeater, en dansegruppe og musikensembler. En dårlig økonomi bremser dog for aktiviteterne, og det statslige tilskud er de seneste år faldet fra 30.000 til 20.000 lari om året⁷. Økonomien gør det også svært at publicere tidsskrifter og bøger. Således foregår der en del forskning i den yezidikurdiske historie og religion på Tbilisis Institut for Asien og Afrika, som unionens formand er prorektor for. Forskningen gælder også sproget, herunder forskning i de gamle yezidikurdiske skrifttegn (yezidierne bruger i dag det latinske alfabet i stedet for det kyrilliske, som blev brugt under sovjettiden). Da unionen ikke selv har midlerne, og da det ikke er lykkedes at finde en sponsor til udgivelser af denne forskning til det brede publikum, kan der kun publiceres inden for de snævre videnskabelige rammer. Økonomien er også årsag til, at en yezidikurdisk avis kun kunne udgives to gange. En radiostation, hvor yezidierne i ét år havde et dagligt 15 minutters program gik konkurs. Der skulle dog ifølge formanden være gode muligheder for, at unionen kan få en lignende aftale med en anden radiostation. Der er modersmålsundervisning på seks til syv offentlige skoler. Lærerne kommer fra unionen og får for deres undervisning et tillæg på cirka 15 lari om måneden fra staten.

Yezidikurderne var indtil parlamentsvalget i 1999 repræsenteret med ét parlamentsmedlem, som opstillede på partiet *Citizens' Union's* liste. Medlemmet blev ifølge yezidierne ikke tilbudt at genopstille ved parlamentsvalget i 1999. Yezidikurderne forsøgte ikke at opstille andre kandidater, da de mente, at det var urealistisk, at de blev indvalgt. En vestlig ambassade mente derimod, at yezidierne af *Citizens' Union* igen var blevet tilbudt at opstille kandidater på partiets liste, men at yezidierne ikke havde kunnet enes om en kandidat.

Unionen anfører, at mange yezidikurdere på grund af den dårlige økonomiske situation i Georgien er udvandret til f.eks. Rusland, Tyskland, Belgien og England. Andre er udvandret på grund af problemer med politi og den politiske struktur. Unionen mener dog ikke, at de problemer, yezidierne har med f.eks. politiet er anderledes for dem end for andre borgere i landet. Unionen afviser, at yezidierne udsættes for diskrimination på f.eks. arbejdsmarkedet og i forhold til deres religion, som unionen angiver at være sikret ved loven om religionsfrihed. Unionen har dog haft problemer med at generhverve et grundstykke i forbindelse med kirken, men tilskriver dette bureaukratiske problemer. Generelt, mener unionen, at den har et godt forhold til myndighederne.

⁷ En lari svarer til cirka fem danske kroner.

Mingreler og svaneler hører sammen med lazfolket og georgierne til én etnisk gruppe, som ofte refereres til som *kartvelier*. (Jfr. at Georgien ofte benævnes Sakartvelo). Mingrelerne og svanelerne er bosatte i de nord-, nordvestlige områder. Begge grupper dyrker traditionelt landbrug. Generelt anses de ifølge en international organisation, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, som georgiere og er ikke mål for nationalisme.

De **abkhasiere** og **osseter**, der lever i Georgien, er ifølge kilderne, herunder CIPDD og en international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, generelt respekterede ud fra den opfattelse, at i og med de lever i Georgien, har de også valgt den georgiske side i konflikten. Der er dog ifølge CIPDD en aktuel sag, hvorefter en gruppe ossetiske lærere har problemer med at få udbetalt deres løn.

5.1 Blandede ægteskaber

Ingen af kilderne, herunder OSCE og UNHCR, havde hørt om, at blandede ægteskaber, hvad enten det er en georgier gift med en osseter eller en georgier gift med en abkhasier eller med andre etniske minoriteter, har problemer, men mente, at sådanne ægteskaber generelt er accepterede. OSCE forklarede, at ægteskaber traditionelt enten godkendes eller arrangeres af familierne eller klanen således, at familiens accept samtidig er en beskyttelse. OSCE mente desuden, at mange blandede par direkte i forbindelse med konflikterne i Syd-Ossetien og Abkhasien var flygtet til den Russiske Føderation.

5.2 Abkhasieres og osseters mulighed for at tage ophold i Georgien

Ifølge en vestlig ambassade og en international organisation, der ønskede at være anonym, vil en abkhasier, der under krigen deltog i kampene mod Georgien på abkhasisk side, ud fra et sikkerhedsmæssigt synspunkt ikke kunne tage ophold i Georgien, vedkommende vil kunne risikere hævn mord. Hvis en abkhasier derimod er opponent til Ardzinba og hans styre, vil der ingen sikkerhedsmæssige problemer være. Der er ingen problemer for osseter i at tage ophold i Georgien.

6. Generelle og sociale forhold

Den økonomiske situation er ifølge en vestlig ambassade særdeles kritisk. Ifølge UNHCR og OSCE er arbejdsløsheden i landet høj. OSCE skønnede, at den er på 15%.

Det gennemsnitlige lønniveau er lavt. Ifølge en vestlig ambassade lå den gennemsnitlige årsindtægt i 1998 på omkring 5.000 lari. Ombudsmanden oplyste, at minimumslønnen er 30 lari månedligt (cirka 150 danske kroner), men ud fra beregninger på leveomkostninger er det minimumsbeløb, der kan leves for, 130 lari månedligt. For offentligt ansatte, f.eks. læger og lærere, er det et problem, at lønnen ofte udbetales med store forsinkelser. OSCE talte således om *virtual salary*, og mente, at folk har indtægtskilder på anden måde. OSCE mente også, at nogle dør på grund af pengemangel, idet de ikke kan købe livsnødvendigt medicin. En international organisation, der ønskede at være anonym, nævnte, at der er stor forskel på rige og fattige.

En international organisation, der ønskede at være anonym, anførte, at der er udbredt korruption i landet, og at landet nu rangerer på 8. pladsen på listen over verdens mest korrupte lande. En vestlig ambassade mente, at korruptionen findes på alle niveauer, og at den har udviklet sig til stor kunst. Norwegian Refugee Council anså korruptionen som en indikation på landets dårlige økonomi.

7. Militærforhold

Georgien oprettede sin regulære hær i 1993. Hæren består i dag ifølge *Parliament Committee on Defense and Security* af omkring 20.000 soldater, men styrken vil i løbet af de næste par år på grund af statens budgetproblemer blive reduceret med omkring 4.000 soldater. Udover hæren findes der grænsetropper, indenrigstropper, sikkerheds- og antiterroristiske enheder samt nationalgarden. Disse hører i øjeblikket under forskellige ministerier og departementer, og der er planer om for fremtiden at samle dem under én myndighed.

Der indkaldes til militærtjeneste to gange årligt, nemlig forår og efterår. I år 2000 er der indkaldt omkring 3.000 værnepligtige. Dette antal er ifølge forsvarskomiteen tilstrækkeligt, idet der også er personer, der frivilligt melder sig til hæren. Flere grupper af unge mænd er fritaget for at aftjene værnepligt, det gælder f.eks. studenter, forældreløse, fædre og unge mænd, som er eneste søn i familien.

Værnepligten udgør halvandet år.

Såvel forsvarskomiteen som Ombudsmanden anførte, at de fysiske forhold indenfor militæret er af meget ringe standard. Ombudsmanden har således klaget til forsvarskommissionen og har tillige henvendt sig til EU kommissionen. To vestlige ambassader bekræfter oplysningerne om de dårlige fysiske forhold.

7.1 Militærunddragelse og desertering

Der er ifølge forsvarskomiteen ikke mange sager, hvor værnepligtige unddrager sig værnepligten. Forsvarskomiteen mente, at det skyldes de forhold, at det er et relativt lille antal unge, der ud af en årgang faktisk bliver indkaldt, at der i loven er mange undtagelsesmuligheder, og at der er mulighed for at søge om alternativ militærtjeneste. Forsvarskomiteen havde således ikke kendskab til nyere sager om unddragelse.

Flere kilder, herunder Caucasian Institute of Peace, Democracy and Development (CIPDD) angav, at det er muligt at betale sig fra at aftjene værnepligt ved bestikkelse.

Flere kilder, herunder en vestlig ambassade og forsvarskomiteen oplyste, at en stor del værnepligtige deserterede i kortere eller længere tid for derefter at vende frivilligt tilbage til tjenesten. Ifølge en vestlig ambassade deserterede omkring 6.000 soldater i 1997. Nogle enkelte soldater var ifølge den vestlige ambassade deserteret op til 12 gange. Ofte drejede deserteringen sig blot om at komme hjem til familien for, henset til militærets ringe kost, at få noget ordentligt mad, og fraværet varede blot nogle få dage, eller det drejede sig om at komme hjem og hjælpe til med at få høsten i hus, og i de tilfælde kunne deserteringen vare nogle uger. Alt uanmeldt og ikke tilladt fravær blev noteret som desertering fra tjenesten.

7.2 Straf og straffepraksis

Forsvarskomiteen oplyste, at sager om militære forseelser alt afhængig af karakteren af den kriminelle handling bliver behandlet enten af soldatens foresatte eller af militærets auditørkorps. Der eksisterer ikke militære domstole, og alvorligere sager bliver afgjort i det borgerlige domstolssystem.

Forsvarskomiteen oplyste endvidere, at unddragelse straffes med mellem et og tre års fængsel. Efter udståelse af halvdelen af straffen bliver undtageren løsladt. Georgian Young Lawyers' Association oplyste, at militære forseelser straffes efter *Administrative Infractions Code* samt efter den georgiske straffelovs kapitel 45⁸ (de relevante §§ er vedlagt i bilag 4).

En vestlig ambassade oplyste, at der i 1999 har været 290 unddragelsessager ved indkaldelsen i foråret og 452 sager i efteråret. Ambassaden oplyste endvidere, at unddragelse for tiden ikke sanktioneres.

For desertering foreskriver den georgiske straffelovs § 389 fængselsstraf op til syv år. Forsvarskomiteen mente dog, at mange sager bliver frafaldet under hensyn til de dårlige fysiske forhold, der hersker inden for militæret. Således var en halv enhed deserteret på grund af mangel på mad. Ingen af de deserterede var efterfølgende blevet straffet. Sager, som anses for alvorlige, herunder sager om desertering, og det gælder cirka 20%, går ifølge komiteen til de civile domstole, dog således at anklageren er en militæranklager. Størstedelen af de desertørsager, hvor der bliver truffet afgørelser, bliver ifølge komiteen afgjort til fordel for desertøren. De resterende sager, nemlig de sager, der anses for at være lettere forseelser, bliver afgjort af desertørens foresatte indenfor militæret.

Forsvarskomiteen oplyste endvidere, at straffen for lettere militære forseelser afsones i en militær straffebataljon. I denne befinder der sig i øjeblikket omkring 30 personer. I straffebataljonen udføres almindelig soldatertjeneste. De disciplinære forhold i straffebataljonen er dog strammere end i de almindelige enheder. Efter udstået straf skal den resterende værnepligt aftjenes.

Ifølge en vestlig ambassade afhænger spørgsmålet om eventuel straf for de frivilligt tilbagevendende desertører af divisionschefen.

Den vestlige ambassade oplyste endvidere, at militærfængslet blev opløst i juni 2000, og at 20-25 desertører i forbindelse med lukningen fik amnesti. Ambassaden bekræftede, at desertører nu afsoner i civile fængsler. Ambassaden mente, at det har den ulempe, at straffen fremgår af straffeattesten.

Forsvarskomiteen oplyste, at kontraktansatte soldater har en seks-måneders opsigelsesfrist. Komiteen havde ikke kendskab til sager, hvor kontraktansatte er blevet straffet for ikke at overholde opsigelsesfristen.

⁸ Уголовный Кодекс Грузии. Тбилиси 2000

7.3 Alternativ militærtjeneste

Den af parlamentet vedtagne lov om alternativ militærtjeneste er ifølge forsvarskomiteen, Ombudsmanden og en vestlig ambassade på grund af statens budgetproblemer endnu ikke blevet implementeret. Loven om alternativ tjeneste er ifølge forsvarskomiteen af NATO standard. (Loven er vedlagt som bilag 5).

Forsvarskomiteen oplyste endvidere, at selv om loven ikke er implementeret, kan der udstedes et dokument, hvoraf det fremgår, at ansøger har aftjent alternativ militærtjeneste. Dokumentet udstedes af den lokale rekrutteringsofficer, hvoraf der er cirka 500 rundt om i landet. Dokumentet udstedes til personer, der afviser militærtjenesten af religiøse årsager, som f.eks. baptister og Jehovas Vidner. Sådanne personer skal overfor den lokale rekrutteringsofficer kunne redegøre for deres religiøse tilhørsforhold. Hvis der gives afslag på ansøgningen, kan der klages til domstolene.

Såvel Georgian Young Lawyers' Association som Caucasian Institute of Peace, Democracy and Development (CIPDD) mente, at det var muligt at få udstedt dokumentet ved at bestikke den lokale rekrutteringsofficer. Således har ifølge CIPDD en person, der fik sin ansøgning om alternativ militærtjeneste afvist, i stedet bestukket sig til dokumentet. CIPDD tilføjede, at det ikke er billigt at købe sig fri.

CIPDD bekræftede, at Jehovas Vidner ikke længere straffes for militærnægtelse. Tidligere har der været fem til seks sager, hvor Jehovas Vidner er blevet idømt fængselsstraffe til mellem tre og fire år. De blev imidlertid efter intervention fra Amnesty International løsladt. CIPDD mente endvidere, at Jehovas Vidner ikke længere indkaldes til militærtjeneste, men at dette ikke er officielt.

8. Retsforhold

8.1 Retssystemet

Der er i det georgiske retssystem de seneste år blevet gennemført omfattende reformer, bl.a. har fungerende dommere gennemgået en ny uddannelse.⁹ Det har ifølge Georgian Young Lawyers' Association medført, at domstolssystemet herefter er blevet mere åbent og demokratisk end det øvrige retssystem. I 1998 blev der vedtaget en ny lov om strafferetspleje med virkning fra 15. juni 1999, og i 1999 blev der vedtaget en ny straffelov med virkning fra den 15. juni 2000. I juni 2000 blev der udnævnt en ny Ombudsmand, nemlig Nana Devdariani, der er medlem af det Socialistiske Parti, der står i opposition. Flere kilder, herunder OSCE, angav, at udnævnelsen har givet ombudsmandsinstitutionen et løft, og at især de kritiske NGO'er er tilfredse med hendes hidtidige indsats. Ombudsmanden, der pointerede, at institutionen arbejder uafhængigt, ser det som sin vigtigste opgave, at rådgive regeringen og parlamentet i forhold til at implementere menneskerettighederne i lovgivningen og retssystemet. (Uddrag af Ombudsmandens rapport for 1999 er vedlagt i bilag 6) I oktober 2000 blev der udnævnt en ny justitsminister, nemlig Mikhail Saakashvili. Han beskrives af en vestlig ambassade som ung og reformvenlig, og som en minister, der taler åbent om problemerne. Også UNHCR omtalte den nye Justitsminister som reformvenlig. I januar 2000 blev fængselsvæsenet frataget Indenrigsministeriet og overdraget Justitsministeriet. Ifølge *Commission for Human Rights and Ethnic Minorities* (herefter Menneskerettighedskommissionen) skete dette for at komme uregelmæssighederne og korruptionen indenfor fængselsvæsenet til livs. Dertil er der blevet nedsat en ny kommission, der skal bekæmpe korruptionen, herunder også i retssystemet. Her er korruptionen ifølge Menneskerettighedskommission stigende og har nået et uacceptabelt niveau. OSCE mente dertil, at korruptionen inden for dommerstanden i vid udstrækning kunne undgås, hvis dommerne ikke blot blev lønnet tilstrækkeligt, men også fik lønnen udbetalt, således at de ikke behøvede indtægter på anden irregulær vis. Norwegian Refugee Council anså korruptionen som et klart brud på retsprincipperne.

I den nye lov om strafferetspleje blev blandt andet forfatningens bestemmelser om beskyttelse af borgerne mod vilkårlige arrestationer og varetægtsfængsling implementeret. I loven blev samtidigt magtanvendelsesområdet for politiet og den offentlige anklager indsnævret. En del bestemmelser er senere blevet ændret ved tillæg vedtaget af parlamentet, (jfr. hertil fodnote 10 om Human Rights Watch's rapport fra oktober 2000). Der er dog stadig ifølge Georgian Young Lawyers' Association, Menneskerettighedskommissionen og Ombudsmanden m.fl. store problemer i retssystemet, som f.eks. forhold omkring adgangen til advokat, og retshåndhævelsen.

⁹ Jfr. hertil Udlændingestyrelsens rapport fra flyvende attaché mission til Georgien, 16.-21. november 1998.

Med hensyn til den nye straffelov oplyste Georgian Young Lawyers' Association, at kriminelle handlinger begået før ikrafttrædelsestidspunktet fortsat bliver idømt efter den gamle straffelov. Dog dømmes der efter den nye straffelov, hvis strafferammen er mildere. Sagen bortfalder helt, hvis handlingen ikke er sanktioneret efter den nye straffelov.

UNHCR oplyste, at lovgivningen ikke giver mulighed for dobbeltstraf i forhold til georgiske statsborgere, der er dømt for forseelser i udlandet.

8.2 Retshåndhævelsen

Retshåndhævelsen og dermed politiet er dog den instans, der efter kilderne er mest problematisk.

Samtlige kilder, herunder de internationale organisationer, de lokale NGO'er, ambassaderne, Menneskerettighedskommissionen og Ombudsmanden oplyste, at fysiske og psykiske overgreb i vidt omfang finder sted under anholdelser, afhøringer og varetægtsfængslinger. En international kilde, der ønskede at være anonym, mente ikke at de fysiske overgreb er systematiseret. Under varetægtsfængslingen forekommer ifølge Menneskerettighedskommissionen tortur, herunder i form af elektrochok. Dette blev bekræftet af Georgian Young Lawyers' Association, som tilføjede, at der også bliver anvendt andre former for tortur, som f.eks. at hænge arrestanter i benene. Slag indgår som en helt normal rutine som led i afhøringerne, og det er almindeligt, at folk får brækket knogler eller mister tænder under politiets varetægt. I flere tilfælde har personer under politiets afhøring angiveligt begået selvmord. Ifølge Georgian Young Lawyers' Association er der stærke mistanker om, at politiets forklaringer er uholdbare. Ifølge Menneskerettighedskommissionen var der i 1999 to personer, som døde i politiets varetægt. I 1998 forekom der ni dødsfald. Af disse var de seks angiveligt selvmord, der var sket ved, at personerne var sprunget ud af vinduerne fra indenrigsministeriets 6. sal. Alle ni sager er blevet undersøgt og revurderet af kommissionen, som tilføjede, at bevisførelsen i sådanne og i øvrigt også i andre sager er meget svær og ofte blot ender med, at politimanden mister sit arbejde. Af de ni sager, er seks af sagerne blevet henlagt og afsluttet som selvmord, idet intet andet kunne bevises. En angivelig selvmordssag om en dreng er blevet ændret til en mordsag, hvor den involverede politimand står anklaget. I en sag, hvor 11 politimænd, som i øvrigt er medlemmer af præsidentens sikkerhedsstyrke, var involveret, er én politimand blevet dømt til to års fængsel, medens resten er gået fri. I den niende sag forsvandt politimanden, og to måneder senere blev hans lig fundet i en flod. Kommissionen oplyste endvidere, at politiet dømmes i henhold til loven, og at de afsoner deres straf i særlige fængsler under politiet.

Flere kilder, herunder Menneskerettighedskommissionen, Georgian Young Lawyers' Association og Norwegian Refugee Council angav desuden, at politiet foretager vilkårlige arrestationer. Menneskerettighedskommissionen anførte også, at der forekommer brud på privatlivets fred, idet politiet foretager ransagninger uden ransagningskendelser.

Georgian Young Lawyers' Association mente, at årsagerne til de fysiske overgreb er, at politiet er overbebyrdet, at de mangler ressourcer, at de ikke blot er lavtlønnede, men ofte heller ikke får lønnen udbetalt, at de stadig er påvirket af en sovjetisk tilgang til politiarbejdet, og at der er en udbredt korruption. Især lønniveauet og den manglende lønudbetaling anså en vestlig ambassade som hovedårsagen til politiets ulovlige adfærd. Menneskerettighedskommissionen mente, at politiet

også bruger mishandlingen for at fremskynde tilståelser inden for de 72 timer, varetægtsfængslingen ifølge loven må vare.

UNHCR, Menneskerettighedskommissionen, Georgian Young Lawyers' Association, de vestlige ambassader og ombudsmanden mente, at de fysiske overgreb er vilkårlige og ikke diskriminerende. De er ikke rettet mod bestemte etniske, religiøse eller seksuelle minoriteter, mod bestemte sociale grupper, mod personer med bestemte politiske tilhørsforhold eller andre.

Georgian Young Lawyers' Association oplyste, at det er muligt at klage til domstolene over politiets overgreb. Problemet er imidlertid, at for at bevise, at der er forekommet fysisk mishandling, skal der fremskaffes en lægeerklæring. Det er dog ikke muligt selv at vælge en uvildig læge, da denne skal være autoriseret af retssystemet. Da der tilmed kan gå lang tid inden, der kan gives adgang til lægen, kan tegnene på mishandlingen været forsvundet, og dermed beviskraften. Der er også mange, der ikke anmelder fysiske overgreb på grund af trusler og frygt for, at det vil påvirke deres sag negativt. Dertil er det desuden muligt på grund af korruptionen at købe sig til en løsladelse. Således kan forældre købe deres børn fri for relativt beskedne beløb. Samtidig gør også den traditionelle opfattelse af hævn sig gældende. Young Lawyers' Association berettede således om en sag, hvor der endelig var blevet indsamlet tilstrækkeligt bevismateriale mod politiet, til at sagen kunne vindes ved en domstol. Klageren ønskede imidlertid ikke længere sagen ført, idet venner havde fundet frem til den politimand, der havde mishandlet ham, og havde gennemtævet ham, således at klager nu havde fået sin hævn. Young Lawyers beklagede, at det kun er få sager, der ender for domstolene, men må samtidig også konstatere, at det er få sager, der bliver vundet. Young Lawyers' Association selv har et *hot-line* system, hvor mishandlede kan henvende sig og få hjælp. UNHCR bekræftede, at boldhævn er meget almindeligt og gør, at borgerne ikke går til domstolene.

Det er også muligt at klage til såvel Ombudsmanden som Menneskerettighedskommissionen. Sidstnævnte undersøger sager, hvor der er begrundet mistanke om uregelmæssigheder, men kommissionen understreger, at det ikke er alle, som sidder fængslet, der er uskyldige.

Menneskerettighedskommissionen oplyste, at der er stor lydhørhed i den politiske ledelse for problemerne med retssystemet. Ifølge en international organisation, der ønskede at være anonym, har præsidenten efter offentliggørelsen af Human Rights Watch's rapport fra oktober 2000 om brud på menneskerettigheder i det georgiske retssystem¹⁰, erkendt, at der er store problemer i systemet. Menneskerettighedskommissionen oplyste, at der under den nye justitsminister er ved at blive oprettet en afdeling, der skal løse problemerne med politiet, under ledelse af Paata Zakareishvili, der samtidig er medlem af Menneskerettighedskommissionen.

¹⁰ Human Rights Watch. *Georgia Backtracking on Reform: Admnendments undermine Access to Justice*. October 2000. Georgians Young Lawyers Associations mente i øvrigt ikke at indholdet i Human Rights Watch's rapport var helt korrekt med hensyn til antallet af de tillæg, som det georgiske parlament har vedtaget, efter den nye straffelovs ikrafttrædelse. Human Rights Watch har i flere år haft kontor i Tbilisi. Kontoret blev kort tid før delegationen påbegyndte sin mission lukket.

Om rapporten fra Human Rights Watch mente Ombudsmanden, at organisationen er kendt for at være radikal, og hun mente, at klager over, at Shevarnadze er ved at oprette en politistat, ikke er begrundede. Hun mente desuden, at overordnet set, er det nødvendigt med et stærkt politi for ikke at risikere borgerkrig. Hun fandt dog også, at Indenrigsministerens udsagn om, at det er nødvendigt, at politiet har autoritet og prestige, på ingen måde må gå ud over menneskerettighederne. En vestlig ambassade angav, at kriminaliteten er tiltagende, og at det er nødvendigt at forstærke borgernes sikkerhed ved at styrke politiet.

Menneskerettighedskommissionen anførte, at der aldrig forekommer mishandling eller tortur i fængslerne.

Flere kilder, herunder UNCHR, Ombudsmanden, en international kilde, der ønskede at være anonym, og Georgian Young Lawyers' Association oplyste, at der efter den seneste amnesti i september 2000 ikke længere findes politiske fanger i fængslerne, men at fangerne alene er fængslet for at have begået borgerlig kriminalitet.

9. Udstedelse af dokumenter samt krav til registrering

Der er ifølge en vestlig ambassade og IOM ingen problemer med udstedelse af dokumenter. Nationalitetspas udstedes på de lokale paskontorer, der hører under Indenrigsministeriet. Der skal forevises ID-kort og betales 49 lari. Sagsbehandlingstiden andrager tre til fire uger. I nationalitetspasset er ID nummeret indskrevet, og i ID-kortet er anført det etniske tilhørsforhold. Da der ikke findes en central registrering, er det muligt at få udstedt flere pas. Den vestlige ambassade oplyste, at alle slags dokumenter kan købes eller erhverves ved bestikkelse, og IOM oplyste, at der kan købes falske pas i f.eks. Istanbul. Kilderne oplyste endvidere, at der er mange falske dokumenter i omløb, herunder nationalitetspas og ID-papirer. Således har det vist sig, at af alle de dokumenter, den vestlige ambassade har fået forelagt, har 99% været forfalskede. Ifølge IOM har andre ambassader gjort lignende erfaringer.

Ifølge de ovennævnte kilder stilles der krav til bopælsregistrering. Der er ingen problemer forbundet med registreringen, og herunder heller ikke ifølge IOM med at blive registreret i hovedstaden Tbilisi.

10. Migration samt ind- og udrejseforhold

IOM har i september 2000 offentliggjort en rapport om irregulær migration og oplyser, at siden Sovjetunionen blev opløst, har 800.000 georgiske statsborgere forladt landet¹¹. (Uddrag af rapporten er tilføjet i bilag 7). De fleste georgiere er emigreret til den Russiske Føderation og til Tyrkiet. En del er rejst til Vesteuropa, fortrinsvis til Tyskland, Belgien, Holland og Schweiz. Tallet kan dog være højere, og russiske kilder skønner ifølge IOM, at udvandringen omfatter 1,5 mio., og at alene 600.000 georgiere opholder sig i Rusland. Omvendt finder der en del illegal indvandring sted af tyrkere, der tager arbejde i det autonome område Adjara, der grænser op til Tyrkiet, og assyrer, der tager illegalt arbejde i Tbilisi.

Ruslands overvejelser om at indføre visumpligt for georgiske statsborgere vil for fremtiden gøre det vanskeligere for georgiere at indrejse og bosætte sig i Rusland. Selvom den georgiske lovgivning ikke tillader dobbelt statsborgerskab, er der på grund af manglende kontrol eksempler på, at georgiere både har russisk og georgisk statsborgerskab og dermed både et russisk og georgisk nationalitetspas.

Der er som i alle andre eks-sovjetiske lande ifølge IOM mere fokus på kontrol ved borgernes udrejse end ved deres indrejse. Borgere, der udrejser, kontrolleres således efter en overvågningsliste, der udarbejdes af sikkerhedsorganerne, og som dagligt opdateres. IOM har ikke indflydelse på eller kendskab til, hvem eller hvad der registreres på listen, men mente, at den ikke omfatter desertører eller unddragere.

Ifølge IOM og den vestlige ambassade er der ingen problemer med ud- eller indrejse af Georgien. Borgere, der rejser ud af landet ad luftvejen bliver registreret. Borgere, der udrejser via landevejen, kan udrejse uofficielt, dvs. uden at udreisen bliver registreret. Mellem Georgien og Aserbajdsjan er der siden opløsningen af Sovjetunionen endnu ikke trukket nogen grænselinjer, og området anses som en slags ingenmandsland. De lokale beboere behøver ikke at fremvise hverken nationalitetspas eller ID-kort (hvilke de som regel heller ikke besidder), når de krydser grænsen, hvorimod ikke-lokale personer skal fremvise dokumenter. I den såkaldte frie handelszone ved grænseområdet mellem det sydlige, armensk dominerede Georgien og Armenien er der to grænseovergange, nemlig ved byen Guguti og Sadakhlo. IOM mente, at der ikke sker kontrol ved disse grænseovergange, idet armenierne blot skal skrive sig ind i en bog.

Der er ifølge IOM og den vestlige ambassade ingen problemer for afviste asylansøgere med indreisen, ej heller for sådanne, der er ledsagede. Ifølge UNHCR, OSCE, IOM og en vestlig

¹¹ IOM International Organization for Migration: *Irregular Migration and Trafficking in Migrants. The Case of Georgia*. Tbilisi, September 2000.

ambassade sker der ingen tilbagesendelse eller tvangsdeportering af afviste georgiske asylansøgere til Abkhasien.

11. Abkhasien

11.1 Generelt

Abkhasien er som følge af konflikten med Georgien et isoleret land. Den af Rusland i maj 1995 iværksatte økonomiske blokade eksisterer fortsat, og landet kan således ikke importere varer, herunder energi og materialer til genopbygning, eller eksportere sine landbrugsprodukter. Blokaden omfatter kommunikation, herunder telekommunikation og post, og transport (se under ind- og udrejseforhold). Posten ud af landet går via International Committee of the Red Cross (ICRC), hvis kontor i Sukhumi fungerer som et posthus, som kanaliserer cirka 17.000 breve ud om året.

Som valuta bruger området den russiske rubel og ikke den georgiske lari, ligesom tidszonen er Moskvatid, som ligger en time bagud i forhold til Georgien. I byerne tales der generelt russisk, hvorimod abkhasisk kun tales i afsidesliggende landsbyer. Der er to abkhasiske dialekter, en nordlig og en sydlig. Det sydlige er mingrelsk påvirket. I skolerne undervises der ifølge Civil Society and Human Rights generelt på russisk, dog således, at der i folkeskolen gives undervisning i abkhasisk fra fjerde til syvende klasse. Organisationen forklarede uddybende, at det var et stort problem at bevare abkhasisk som sprog, da det ikke har kunnet udvikle sig og således mangler terminologi til beskrivelse af moderne forhold, videnskab og politologi. Repræsentanten for organisationen var samtidig direktør for institut for etnopolitisk forskning, og i dette institut var der derfor påbegyndt omfattende forskning af sproget.

UN Human Rights Office Abkhazia beskrev det politiske system som autoritært. Dertil er oppositionen svag, og da den har erklæret, at den ikke stræber efter den politiske magt, har den ingen problemer. Et nyt parti, nemlig *Revival Movement*, som endnu ikke er legaliseret, er blevet populært blandt intelligentsiaen. Pressen er underudviklet, og kun én avis, som støttes af det internationale samfund, kan siges at være uafhængig. Med hensyn til udviklingen af demokratiet i Abkhasien mente Center for Human Rights and Support for Democracy, at der fortsat er mange hindringer. En af grundene er, at konflikten med Georgien endnu ikke er afsluttet, og at landet endnu ikke er anerkendt som en selvstændig stat. Det civile samfund er dog ved at udvikle sig. Der er i de senere år opstået mange NGO'er, som efterhånden også har udviklet gode kontakter til NGO'er i andre dele af Kaukasus. For nyligt har der været afholdt en NGO konference i Tbilisi, hvor NGO'er fra Abkhasien deltog.

OSCE i Tbilisi oplyste, at NGO arbejdet støttes af de internationale organisationer med donorpenge, idet NGO samarbejdet anses som et strategisk middel i fredsforhandlingerne. Center for Human Rights and Support for Democracy oplyste imidlertid, at abkhasiske NGO'er ikke kan modtage donorpenge fra internationale organisationer, så længe disse anså Abkhasien for at være en del af Georgien.

En engelsk NGO, der har projekter i forskellige kaukasiske lande herunder i Abkhasien, forklarede ved et NGO møde i Center for Humanitarian Program, at NGO'erne i Abkhasien ikke kan arbejde

uafhængigt. F.eks. kræver det godkendelse fra det politiske system, hvis abkhasiske NGO'er skal deltage i møder i Tbilisi. Andre NGO'er er kun NGO'er for at kunne modtage donorpenge.

11.2 Generelle sikkerhedsforhold

Der er i området inklusive Gali-regionen megen kriminalitet, herunder også organiseret, hvilket har alvorlige konsekvenser for sikkerhedssituationen. Der forekommer tyverier, røverier, væbnede overfald, kidnapninger og drab, og blandt de abkhasiske klaner og familier er der tradition for boldhævn. Der forekommer ligeledes politiske drab. En politisk opponent til præsidenten blev myrdet for nyligt, og politiet er ifølge UNOMIG (UN Observer Mission Georgia), Tbilisi, mistænkt for at have udført drabet. Den organiserede kriminalitet drejer sig hovedsageligt om indtægter i forbindelse med høsten og fra turismen samt smuglerier. UNOMIG, Tbilisi, mente, at indsatsen mod kriminaliteten er ringe, idet der mangler en ordentlig politistruktur, og at politiet, som i øvrigt ikke er uniformeret, ofte selv er involveret i kriminaliteten. UNOMIG, Tbilisi, tilføjede, at politiet ikke bliver betalt, og at det i stedet tager sine indtægter på anden irregulær måde. UNOMIG, Tbilisi, mente også, at meget af kriminaliteten kunne kommes til livs, hvis der blev udbetalt flere sociale ydelser. Ifølge Norwegian Refugee Council opererer der forskellige politigrupper, hvoraf nogle har våbentilladelse, og det er vanskeligt at skelne, hvilke af grupperne, der har våbentilladelse og politimæssig myndighed eller er selvbestaltede.¹²

11.3 Repatriering af internt fordrevne

I alt flygtede der ifølge UNHCR 300.000 mennesker som følge af konflikten. En stor del af disse har taget ophold i Georgien¹³, hvor de er registreret som internt fordrevne. De har fulde georgiske borgerrettigheder og kan tage arbejde og uddannelse m.v. og har georgiske dokumenter. Ifølge OSCE kan de internt fordrevne ikke købe jord, men dog bolig. Da de internt fordrevne anses for at være hjemmehørende i Abkhasien kan de ikke deltage i lokalvalgene i Georgien. UNHCR nævnte, at der er stor arbejdsløshed blandt de internt fordrevne, men at arbejdsløsheden i landet generelt er høj.

Med hensyn til repatrieringen af de internt fordrevne har Abkhasien ifølge udenrigsministeren som led i fredsforhandlingerne fremlagt en forhandlingspakke, hvori indgår spørgsmålet om repatriering. Netop spørgsmålet om repatriering er ifølge Udenrigsministeren et vanskeligt forhandlingspunkt, der ikke har kunnet opnå enighed om mellem parterne, således at en organiseret repatriering ikke har kunnet finde sted. Ifølge en international kilde, der ønskede anonymitet i dette spørgsmål, er problemet, at såfremt alle internt fordrevne georgiere gives mulighed for at repatriere, vil georgierne etnisk set igen udgøre befolkningsmajoriteten, hvilket Abkhasien modsætter sig.

¹² De internationale organisationer i Sukhumi har udgangsforbud efter mørkets frembrud og må inden for de militære compounds kun færdes to og to om aftenen. Udgangsforbudet blev indført efter et FN køretøj med fire personer en aften blev beskudt, og hvorved fire personer blev dræbt.

¹³ Herunder i Tbilisi, hvor de bor i ældre nu nedlagte hoteller, som f.eks. i det gamle 18 etagers nu temmeligt ramponerede Intouristhotel Iveria, der synligt ligger for enden af Tbilisis mondæne forretningsgade Rustavhili.

Udenrigsministeren skønnede dog, at knap 60.000 georgiere imidlertid er repatrieret spontant til området. UNHCR, OSCE og Norwegian Refugee Council bekræftede, at et stort antal på mellem 40-50.000 georgiere er repatrieret spontant. Norwegian Refugee Council forklarede uddybende, at spontan repatriering har fundet sted de seneste år, og at der også har været mange pendlere f.eks. i forbindelse med høsten, men at det er nyt, at familierne nu også kommer med børn, hvilket rådet anså for at være et tegn på en permanent repatriering. Rådet oplyste endvidere, at der også er åbnet mange skoler i området.

Udenrigsministeren mente, at Georgien bruger spørgsmålet om repatrieringen politisk, at de internt fordrevne bliver holdt i en mobiliseringstilstand, og at georgiere, der repatrierede, i georgisk presse bliver beskyldt for at være renegater. Ifølge OSCE er der ingen tvivl om, at de internt fordrevne bliver brugt politisk, således især af den abkhasiske eksilregering. Men OSCE mente også, at da der udover repatrieringen af 60.000 georgiere også i de mellemliggende år er sket en udvandring af et stort antal internt fordrevne til Rusland og andre SNG-lande, er antallet af internt fordrevne i selve Georgien faldet væsentligt, og således det grundlag, som eksilregeringen bygger sin politik og eksistensberettigelse på.

Center for Human Rights and Support for Democracy mente, at den dårlige økonomiske situation kan være en hindring for, at georgierne vil vende tilbage. En anden hindring er faren for hævn på de georgiere, der har deltaget i krigen. Organisationen mente, at hvis det er nødvendigt med et opgør, skal det foregå legalt via domstolene. Organisationen tilføjede, at Abkhasien i dag har forandret sig, og at det ikke længere er det Abkhasien, georgierne tidligere levede i.

11.4 Sociale forhold

Der foreligger ingen arbejdsløshedsstatistikker, men Center for Human Rights and Support for Democracy forklarede, at arbejdsløsheden er høj, hvilket fører til, at mange unge står uden for samfundet, samt at kriminaliteten er stigende.

Over 50% af befolkningen lever efter ICRC's skøn under fattigdomsgrænsen. Den månedlige pension er på cirka 100 rubler, hvilket svarer til cirka fire US\$, og ofte bliver den forsinket eller slet ikke udbetalt. En læge eller lærer har en gennemsnitsløn på 150 rubler. Mange klarer sig kun ved at dyrke deres små landbrugslodder. Mange ældre og syge lever i beboelser, der mangler vinduer og døre, og som er uden el og gas til opvarmning. Myndighederne har kun et meget lille budget til rådighed til socialt arbejde.

Det humanitære hjælpearbejde, ICRC udfører, er omfattende. ICRC har organiseret et besøgsprogram, hvor 300 frivillige besøger og hjælper ensomme gamle. Organisationen driver suppekedler og bringer mad ud til gangbesværede og sengeliggende. Der bringes non-food-items såsom sko til børn ud til nødstedte familier. Derudover driver ICRC fem hospitaler, hvoraf tre befinder sig i frontområdet, støtter en blodbank og er ved sammen med Médecins Sans Frontières at opbygge en poliklinik. Desuden har ICRC oprettet ortopædiske klinikker til behandling af mineofre. Derudover har ICRC støttet åbningen af to afvænningsklinikker for narkomaner og alkoholikere, hvoraf der ifølge organisationen findes mange i Abkhasien. Der er stor mangel på læger, da de fleste læger, som var georgiere, forlod området under konflikten. ICRC har iværksat et

landbrugsprogram med det formål at forøge landbrugsproduktionen (hovedsageligt citrusfrugter og hasselnødder) og dermed indtjeningen. 12.000 familier i 47 landsbyer er involveret i programmet. Abkhasien er ifølge ICRC et "ensomt land", idet der udover ICRC kun opholder sig tre andre hjælpeorganisationer i området, hvoraf den ene er Médecins Sans Frontières. ICRC føler sig således som gidsel i situationen, da der ikke vil være andre organisationer til at påtage sig det humanitære arbejde, når ICRC trækker sig ud.

Den abkhasiske udenrigsminister S. M. Šamba forklarede, at Abkhasien som følge af konflikten blev fuldstændigt ødelagt, herunder også økonomisk. Han mente dog, at landet økonomisk er ved at komme sig, og at statsbudgettet hvert år stiger med 60%. Endvidere mente han, at lønniveauet fortsat ligger lavere i Abkhasien end i Georgien, men at skatten til gengæld er lavere.

11.5 Etniske forhold

Der er efter konflikten ikke foretaget nye folketællinger, og således foreligger der ingen nyere tal eller statistikker til beskrivelse af den nuværende abkhasiske demografi. Der var således heller ikke klarhed over, hvor mange etniske abkhasiere, der efter konflikten lever i Abkhasien. En internationale kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, oplyste, at alt efter kilden skønnes indbyggertallet i dag at være mellem 200-250.000, og at abkhasierne tæller mellem 60-90.000 og derfor fortsat udgør en minoritet i landet.

Blandt de etniske grupper i Abkhasien findes der grækere, som ifølge ICRC bor i rent græske landsbyer, og som ikke blander sig med andre, og georgiske svaneler, der lever i landsbyer i Kodoridalen. Sidstnævnte har ifølge ICRC ingen problemer for så vidt, at de forholder sig passive og ikke engagerer sig i abkhasisk politik. Center for Human Rights and Support for Democracy anførte, at mange russere og armeniere flygtede under konflikten, og at dem, der blev tilbage, er ældre mennesker. ICRC oplyste, at især armenierne har store sociale problemer, da de ikke alene er gamle, men også er uden familier. Ser man bort fra de georgiere, der lever i Gali-regionen, befinder der sig i det øvrige Abkhasien et ukendt antal georgiere, hvoraf mange lever i blandede ægteskaber. ICRC anførte, at abkhasisk-georgiske par skal udvise forsigtighed, men at georgiere generelt ikke har problemer. Center for Human Rights and Support for Democracy mente, at krigen har været et psykologisk traume for alle, og at alle har været ofre, derfor har de georgiere, der altid har boet i Abkhasien, dvs. både før, under og efter konflikten, ingen problemer. Desuden mente organisationen, at konflikten ikke var etnisk motiveret, men var politisk konflikt. En international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, mente, at sikkerheden for de georgiere, der altid har boet i Abkhasien, afhænger af deres sociale forhold, hvorvidt de er ressource svage eller stærke. Organisationens tilføjede at konflikter mellem abkhasier og georgiere ofte handler om ejendomsforhold, og at det i sådanne sager var muligt at klage til myndighederne. Med hensyn til de andre minoriteter mente organisationen, at de kunne være mål for kriminalitet.

Center for Human Rights and Support for Democracy beskæftiger sig på flere niveauer med minoritetsforhold i Abkhasien. F.eks. har organisationen initieret et såkaldt rundbordsforum, hvor der diskuteres minoritetsproblemer generelt og specifikt i Abkhasien. Organisationens mente, at til trods for, at landet er multietnisk, mangler der tilstrækkelig etnisk repræsentation i den nuværende

politiske struktur, ligesom der kun er få repræsentanter fra etniske minoriteter, der er ansat i den offentlige administration. Organisationen forklarede, at lønforholdene er meget lidt attraktive, og at det for alle i Abkhasien drejer sig om at overleve, hvorfor der mangler overskud til at engagere sig f.eks. politisk. Med hensyn til georgiere i Gali-regionen oplyste den, at georgierne ikke går ind i det politiske arbejde eller lader sig ansætte i den offentlige struktur, da de er bange for at blive skudt af andre georgiere. Organisationen mente ikke, at minoriteterne føler sig dårligt behandlet, idet de har gode muligheder for at bevare deres nationale kulturer.

En international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, oplyste, at både armeniere og russere har stillinger i regeringen og den offentlige administration. Den abkhasiske Udenrigsminister oplyste, at der i parlamentet er indvalgt to georgiere.

11.6 Retsforhold

Center for Human Rights and Support for Democracy oplyste, at Abkhasien har eget retssystem med uafhængige domstole som foreskrevet i den abkhasiske forfatning. Dommerne, der tidligere var udnævnt på livstid, vælges i dag af parlamentet efter at være blevet foreslået af præsidenten. Uddannelsen af dommerne foregår i Abkhasien og Rusland. Organisationen mente, at der kunne være problemer med de ældre dommere, men at der i dag er flere yngre dommere ansat end ældre.

Organisationen oplyste, at den har arrangeret og afviklet seminarer indenfor retssystemet om menneskerettigheder.

UN Human Rights Office Abkhazia forklarede, at retssystemet består af et tre-instans system og at den tredje instans samtidig er forfatningsdomstol. Organisationen mente, at der er mange problemer i retssystemet så som uddannelsesproblemer, budgetproblemer og problemer med korruption.

Samme problemer eksisterer også inden for politiet. Det er ifølge UN Human Rights Office Abkhazia muligt at klage til politiet, men ofte tager politiet sig ikke af klagerne. Desuden mangler borgerne tillid til politiet.

UN Human Rights Office Abkhazia oplyste, at der officielt ikke findes politiske fanger i Abkhasien. Ifølge ICRC sidder der imidlertid 15 politiske fanger fængslet i Abkhasien. Nogle af dem er dødsdømte, og nogle af dem er georgiere. Dødsstraf bliver dog ikke længere eksekveret. ICRC har adgang til fængslerne, hvor organisationen sammen med de abkhasiske myndigheder, som den har et godt samarbejde med, forsøger at forbedre forholdene.

11.7 Militærforhold

Abkhasien har ifølge UN Human Rights Office Abkhazia eget militær, men størrelsen er ikke kendt. Der er almindelig værnepligt, og der indkaldes to gange årligt. Også de georgiske minggaere indkaldes, men ofte er myndighederne tilbageholdende, da der kan opstå loyalitetsproblemer. Loven giver mulighed for straf for desertering og unddragelse. Det forekommer da også, at der i den forbindelse sker arrestationer, men ofte ordnes forholdene ved forhandlinger, således at de arresterede løslades mod betaling. UN Human Rights Office Abkhazia kendte kun til meget få

tilfælde af fængslede desertører. Militæret er generelt respekteret, men modsat heller ikke afholdt. NGO'en Mothers of Abkhazia, der beskæftiger sig med ofre for konflikten, oplyste, at den har anmodet de abkhasiske myndigheder om at give de værnepligtige en bedre uddannelse, herunder specielt af dem, som sendes til Gali-området.

11.8 Dokumenter samt ind- og udrejseforhold

Der udstedes ifølge IOM og det abkhasiske udenrigsministerium ingen nationalitetspas i Abkhasien. Da de gamle sovjetiske pas nu er ugyldige, har abkhasierne enten mulighed for at erhverve sig et georgisk nationalitetspas, som de skal ansøge om i Georgien, eller et russisk pas, som forudsætter, at de bliver russiske statsborgere. Det er af politiske grunde ifølge IOM meget få abkhasiere, der har søgt om et georgisk pas, men en del abkhasiere har erhvervet sig russisk statsborgerskab og dermed et russisk nationalitetspas. Ifølge UN Human Rights Office Abkhazia udstedes der abkhasiske ID-kort af de lokale myndigheder.

Der er ingen fly eller togforbindelser inden for Abkhasien eller til udlandet. Det er kun muligt at rejse ud og ind af landet med landevejstransport, enten via Georgien gennem Gali-området, hvor der findes flere overgangssteder, eller via Rusland ved den abkhasisk russiske grænse i vest over floden Psou (området grænser ind mod Krasnodarskregionen).¹⁴ I begge tilfælde er en rejse forbundet med sikkerhedsproblemer.

Ifølge IOM foretages der af politiske grunde ikke georgisk kontrol ved grænsen mellem Georgien og Abkhasien, om end der findes politiposter. På den abkhasiske side af Inguri floden, der danner den naturlige grænse mellem Abkhasien og Georgien, foretager det abkhasiske politi kontrol. Abkhasiere, der ønsker at rejse til Georgien, skal indhente en tilladelse fra de abkhasiske myndigheder.

Rusland foretager regulær grænsekontrol ved ind- og udrejse til og fra Abkhasien. Ifølge UN Human Rights Office Abkhazia er den russiske kontrol blevet forstærket efter konflikten med Tjetjenien.

¹⁴ På den abkhasiske regerings hjemmeside på internettet (www.abkhazia.org.home.html) angives, at der kan søges om visum til Abkhasien via dets repræsentation i Moskva. Der angives endvidere, at der kun kan foretages indrejse til Abkhasien via Rusland, hvorfor det også er nødvendigt med et russisk visum. Det er ikke muligt at finde frem til den fysiske adresse på hjemmesiden, og om den befinder sig i Abkhasien, Rusland eller et andet land.

12. Syd-Ossetien

12.1 Generelt

I Syd-Ossetien, der i 1989 havde et indbyggertal på 90.000, findes der såvel rene georgiske landsbyer som blandede landsbyer med osseter og georgiere. De blandede landsbyer er skarpt opdelt. Regionen har indført Moskva tid, således at Syd-Ossetien er en time bagud i forhold til Georgien. Dog har de rene georgiske landsbyer georgisk tid. Den gældende valuta er rublen, dog således at den georgiske lari er gældende i de georgiske landsbyer. Det officielle sprog er ossetisk og russisk, dog igen således, at der tales georgisk i de georgiske landsbyer.

Der eksisterer og indgås fortsat ossetisk/georgisk blandede ægteskaber. Der synes ifølge Norwegian Refugee Council i Tskhinvali ikke at være problemer for sådanne ægtepar. Organisationen har således en syd-ossetisk mand ansat, der efter konflikten har indgået ægteskab med en georgisk kvinde.

Levestandarden er ifølge Norwegian Refugee Council i Tskhinvali generelt meget lav. Befolkningen ernærer sig ved småhandel, jordbrug og smugling. Således er det et stort sortbørsmarked på grænsen mellem Georgien og Syd-Ossetien, hvor der handles smuglervarer, herunder benzin og olie. Der er lidt småproduktion og en mineralvandsfabrik. Nogle ernærer sig med sæsonarbejde uden for området f.eks. i Rusland. Der findes ikke et offentligt socialt system. Det sociale sikkerhedsnet er familien. Ældre og gamle mennesker uden familier er således meget dårligt stillede. Der inddrives ikke skat og regionen har således et meget begrænset budget. Den syd-ossetiske Udenrigsminister Murat Kuz'miĉ Džioev bekræftede, at den økonomiske situation er problematisk.

I regionen findes der ifølge Norwegian Refugee Council i Tskhinvali ét sygehus, som trods mangel på udstyr og daglige strømsvigt fungerer. Personalet arbejder frivilligt ifølge organisationen ud fra en patriotisk indstilling, da regionen ikke kan udbetale løn. Der findes skoler såvel i Tskhinvali som i landsbyerne, og desuden er der et universitet. Også inden for uddannelsesområdet arbejder personalet frivilligt.

12.2 Generelle sikkerhedsforhold

Siden juli 1992 har der ikke været væbnet konflikt eller væbnede sammenstød i Syd-Ossetien, og ingen soldater er ifølge Udenrigsministeren blevet dræbt i perioden. Udenrigsministeren anså tilstedeværelsen af den russiske del af fredsstyrken, der udover russere består af georgiere og osseter, som en garanti for freden. Udenrigsministeren mente, at den syd-ossetiske del af fredsstyrken har et normalt forhold til den georgiske del. Forholdet mellem Syd-Ossetien og Georgien betegnede han som roligt, og Georgien kan frit bruge den syd-ossetiske vejforbindelse ved rejser til Rusland. Forholdet mellem syd-osseterne og georgierne i Syd-Ossetien karakteriserede

Udenrigsministeren som præget af gensidig tillid. Generelt mente han, at situationen i Syd-Ossetien er bedre end i andre kaukasiske områder, og det gælder også med hensyn til kriminaliteten.

Ifølge Norwegian Refugee Council i Tskhinvali patruljere parterne i fredsstyrken ikke sammen. Norwegian Refugee Council i Tbilisi forklarede uddybende, at Fredsstyrken kun har mandat til at observere og rapportere, men ikke har nogen myndighed. Der findes et syd-ossetisk politi, men det er ikke et politi, som respekteres af begge parter. Tilmed er politiet og systemet generelt korrupt. Situationen er ifølge Norwegian Refugee Council i Tskhinvali spændt, og det kan komme til væbnede sammenstød mellem syd-osseterne og georgierne. Trods et afvæbningsprogram er der fortsat mange våben i omløb, og alle skønnes at være bevæbnede. På grund af våbene sker der mange ulykker. Tilmed er der megen kriminalitet i området. Den enkeltes sikkerhed er dog ofte et spørgsmål om uheldigvis at være på rette sted på rette tidspunkt.

Overhovedet for den georgiske familie, delegationen fik mulighed for at besøge i en georgisk landsby, er kommandant i den georgiske del af fredsstyrken. Han mente, at syd-osseternes styrker består af flere grupper og ikke er samlet i én syd-ossetisk styrke. Han mente endvidere, at grupperne opererer uafhængigt, at de er paramilitære og kriminelle, samt at de også bekæmper hinanden. Kommandanten bekræftede, at alle bærer våben, og at de kan købes overalt. Der forekommer ofte skyderier, men sjældent drab.

Der var ifølge kommandanten stærke spændinger mellem syd-osseterne og georgierne. De kunne mødes til en fælles middag, men med indtaget af vinen, kunne de begynde at diskutere og middagen kunne ende i klammeri og slagsmål. Georgierne bevægede sig sjældent ind i regionens hovedstad Tskhinvali, der hovedsageligt er beboet af syd-osseter, og kommandanten forklarede om et tilfælde, hvor en georgier, der havde været inde i byen, var taget til en politistation og var blevet pryglet ihjel af politiet.

12.3 Repatriering af internt fordrevne og flygtninge

Det skønnes ifølge UNHCR, at 60.000 personer, heraf 10.000 georgiere og resten osseter, flygtede under konflikten i 1992. Flugten foregik mod syd fra Syd-Ossetien til Georgien, fra Georgien og Syd-Ossetien til Syd-Ossetien og Nord-Ossetien samt internt i Syd-Ossetien fra landsbyer til hovedstaden Tskhinvali. Det skønnes i dag, at der fortsat er 30.000 personer, som er flygtninge og internt fordrevne. UNHCR skønner, at cirka 10.000 georgiere flygtede til Georgien. De internt fordrevne georgiere fra Syd-Ossetien har i Georgien samme vilkår som de internt fordrevne georgiere fra Abkhasien. I de sidste tre år er små 6.000 personer blevet repatrieret til såvel Georgien, Syd-Ossetien og internt i Syd-Ossetien under assistance af UNHCR.

Repatrieringen sker ifølge Udenrigsministeren trods indgåede aftaler kun langsomt. Ifølge Norwegian Refugee Council er repatrieringen af flygtninge fra Nord-Ossetien beskeden, idet disse flygtninge foretrækker at blive i Nord-Ossetien, da de sociale og arbejdsmæssige forhold er gunstigere end i Syd-Ossetien. Dertil kommer at flygtningene i Nord-Ossetien også har mulighed for at erhverve russisk statsborgerskab. Det er således set, at syd-osseter, der repatrierer til Syd-Ossetien har russisk statsborgerskab. Der sker kun meget ringe repatriering af georgiere til Syd-Ossetien, idet georgierne ikke ønsker at vende tilbage, da de ikke føler sig trygge ved

sikkerhedssituationen. Desuden er der problemer med generhvervelse af de boliger og ejendomme, som blev forladt ved flugten, og som ofte nu er besat af osseter. Dette bekræftede Udenrigsministeren og tilføjede, at genhusningen af de familier, der har besat de forladte huse, forsinker hele repatrieringsprocessen. UNHCR oplyste, at der pågår forhandlinger mellem parterne om regulering af ejerskab til de forladte ejendomme.

Udenrigsministeren oplyste, at 170 landsbyer og byer blev ødelagte under konflikten. Norwegian Refugee Council samarbejder med UNHCR om et shelterprogram, som omfatter istandsættelse og genopbygning af huse til genhusning af flygtninge, men også huse til sårbare ældre og børnefamilier. Der er indtil nu bygget 113 huse. Norwegian Refugee Council er ansvarlig for det tekniske arbejde, medens UNHCR er ansvarlig for det juridiske. Rådets samarbejde med myndighederne er derfor begrænset, men i øvrigt godt. Der findes flere humanitære organisationer i området således Médecins Sans Frontières og International Committee of the Red Cross.

12.4 Retsforhold

Syd-Ossetien har ifølge Udenrigsministeren eget retssystem, der består af lokale domstole og en højesteret. Regionen har ikke vedtaget egen lovgivning, men har implementeret den russiske lovgivning.

12.5 Militærforhold

Syd-Ossetien har ifølge Udenrigsministeren eget militær, som henhører under Forsvarsministeren. Militæret omfatter 10.000 mand. Der gennemføres årlige militærparader. Der er almindelig værnepligt, og tjenesteperioden er halvandet år. Desuden stiller Syd-Ossetien med en fredsbataljon som led i fredsstyrken.

12.6 Dokumenter samt ind- og udrejseforhold

Syd-Ossetien vedtog i 1995 ifølge Udenrigsministeren en statsborgerskabslov, ifølge hvilken dobbelt statsborgerskab er tilladt. Syd-ossetisk statsborgerskab anerkendes imidlertid ikke uden for Syd-Ossetien, hvorfor syd-ossetiske pas heller ikke vil kunne anerkendes. Da georgierne i 1991 tog deres pasudstedelsesfaciliteter med sig til Georgien, har det ikke siden været muligt at udstede georgiske pas. I stedet er der anvendt gamle sovjetiske pas, men disse er ikke længere gyldige i udlandet. De er dog ifølge Udenrigsministeren stadig gyldige i forbindelse med indrejse til den Russiske Føderation.

Nogle få syd-osseter har ifølge Udenrigsministeren russiske nationalitetspas, men generelt udsteder Rusland ikke nationalitetspas til syd-osseter. Rusland har dog ved møder i udlandet i forbindelse med fredsforhandlingerne, som f.eks. til et ekspertgruppe møde i Wien, udstedt midlertidige rejsedokumenter til de syd-ossetiske deltagere. De syd-osseter, der ikke har russisk statsborgerskab, og som ikke vil acceptere det georgiske statsborgerskab, har ingen dokumenter og kan reelt ikke rejse til udlandet. Ruslands ophævelse af Biskhek aftalens afsnit om visumfrihed for SNG-landene, og Ruslands overvejelser om at indføre visumpligt for georgiske statsborgere herunder syd-osseter

vil ifølge Udenrigsministeren være særdeles problematisk for Syd-Ossetien. I forbindelse med de løbende forhandlinger om en fredsaftale forhandler Syd-Ossetien således med Rusland om visumfrihed for områder og regioner, der grænser direkte op til den Russiske Føderation således Syd-Ossetien. Det syd-ossetiske argument er, at mange syd-osseter har familier i Nord-Ossetien og at syd-osseter i øvrigt har russiske rødder.

Med hensyn til ID dokumenter udstedes der ifølge Udenrigsministeren det russiske såkaldte form no. 9 dokument, (som i øvrigt ikke længere er gyldigt i Rusland), til unge mennesker, da de gamle sovjetiske indenrigspas ikke længere kan udstedes.

Ifølge IOM foretages der af politiske grunde ikke georgisk kontrol ved grænsen mellem Georgien og Syd-Ossetien, om end der findes politiposter. Derimod foretager syd-osseterne kontrol.¹⁵ Norwegian Refugee Council oplyste, at der foretages kontrol ved grænsen til Rusland, samt at der indtil flere gange bliver opkrævet gebyr ved indrejsen til Rusland. Kontrollen er på det sidste i forbindelse med konflikten i Tjetjenien blevet strammet.

¹⁵ Delegationen blev ved udrejsen af det syd-ossetiske område kontrolleret af civilklædt syd-ossetisk politi.

13. Liste over konsulterede organisationer og personer

Tbilisi.

Caucasian Institute for Peace, Democracy and Development (ICPDD): Emil Adelkhanov, Deputy Chairman, Board.

CIPDD blev grundlagt i august 1992. Organisationen er involveret i forskning og publicering, herunder om menneskerettigheder, samt i en række andre aktiviteter. Instituttets projekter ledes af en bestyrelse, og i tillæg til de faste medarbejdere er 20-30 personer involveret i projekter på kontraktbasis. CIPDD blev grundlagt med støtte fra Soros Foundation, og støttes nu finansielt af National Endowment for Democracy. Projekter har forskellige sponsorer, således støttes et projekt af European Community INTAS programme. CIPDD samarbejder med forskellige institutioner så som Friedrich Ebert Stiftung i Tyskland, London School of Economics og Det Danske Center for Menneskerettigheder.

Committee of Defence and Security: Gia Baramitze, Chairman, and staff

Devdariana, Nana, Public Defender of Georgia (Ombudsmand), and staff.

Ezidi Union of Georgia: Rostom Atashov, Chairman, and Prof. Dr. Kerim Amoev, Pro-Rector of the Tbilisi Institute of Asia & Africa.

Til en nærmere beskrivelse af organisationen jfr. rapportens side 12. Organisationen støttes finansielt dels af statsmidler og dels af medlemsmidler.

Georgian Young Lawyer's Association (GYLA): Tinatin Khidasheli, President.

Organisationen er en sammenslutning af unge reformvenlige jurister og advokater. Den er involveret i en lang række aktiviteter, herunder rådgivning i forhold til lovgivningsarbejde, overvågning af overholdelse af menneskerettigheder generelt og i forhold til retssystemet (herunder projektet City Lawyers i samarbejde med politiet), afvikling af seminarer om retsforhold, retshjælp mv. Organisationen er hovedsageligt selvfinansierende, og ledelsen vælges af medlemmerne.

International organisation.

International Organization for Migration (IOM): Mery Sheehan, Regional Coordinator for the Caucasus and Chief of Mission, Georgia, Natia Kvitsiani, National Program Officer.

Norwegian Refugee Council: Hans Dieset, Resident Representative.

OSCE, Office for Human Rights: Maria Emilia Ariola, Klaus Rasmussen

Parliament Committee for Human Rights and Ethnic Minorities: Elena Tevdoradze, Chairwoman, and Paata Zakareishvili, Vicedirector of the Department for the Penalty System of the Ministry of Justice.

United Nations High Commissioner for Refugee (UNHCR): Valentina Tsoneva, Protection Officer.

United Nations Observer Mission in Georgia (UNOMIG): Vesselin Kosov, Political Affairs Officer.
Western embassy.

Western Embassy.

South-Ossetia, Tskhinvali.

Georgian family in a Georgian Village.

Foreign Ministry: Murat Kuz'miĉ Džioev, Foreign Minister, and staff.

Norwegian Refugee Council: Rune Borgar Bergh, Project Coordinator

Abkhasien, Sukhumi.

Abkhazian Mothers for Peace and Social Justice: Kicba Guli Mikhailovna, Chairwoman.

Organisationen, der er lille, forsvarer krigsofres rettigheder og arbejder for repatriering af den abkhasiske diaspora.

Center for Human Rights and Support for Democracy and Association of Women of Abkhazia:
Natella Akaba, Chairwoman and former MP.

Centret blev grundlagt i 1997 samtidig med, at lederen udtrådte af parlamentet. Centret støtter bl.a. forskning i minoriteter og etnopsykologi samt konfliktløsning i forhold til den abkhasiske-georgiske konflikt. Centret anfører, at det samarbejder med og rådgiver internationale organisationer. Derudover er formanden aktiv i kaukasiske kvindeforaer og deltager i kaukasiske og internationale kvindekonferencer.

Foreign Ministry: S. M. Šamba, Foreign Minister.

International Committee of the Red Cross (ICRC): Danielle Savina, Head of Mission.

UN Human Rights Office Abkhazia, Georgia: Roman Sischuk, Head of Office.

Center for Humanitarian Program: Consist of NGO's such as National Human Rights Committee of the Republic of Abkhazia, Rehabilitation Center, Civil Society and Human Rights, Center for Human Rights and Support for Democracy and others.

NGO'erne støttes af forskellige internationale humanitære organisationer samt nationale engelske og tyske menneskerettighedsorganisationer m.fl.

14. Bilag

Bilag 1: Kort over Georgien

Bilag 2: Kort over Galiområdet

Bilag 3: Leder fra The Georgian Times, 18. oktober 2000

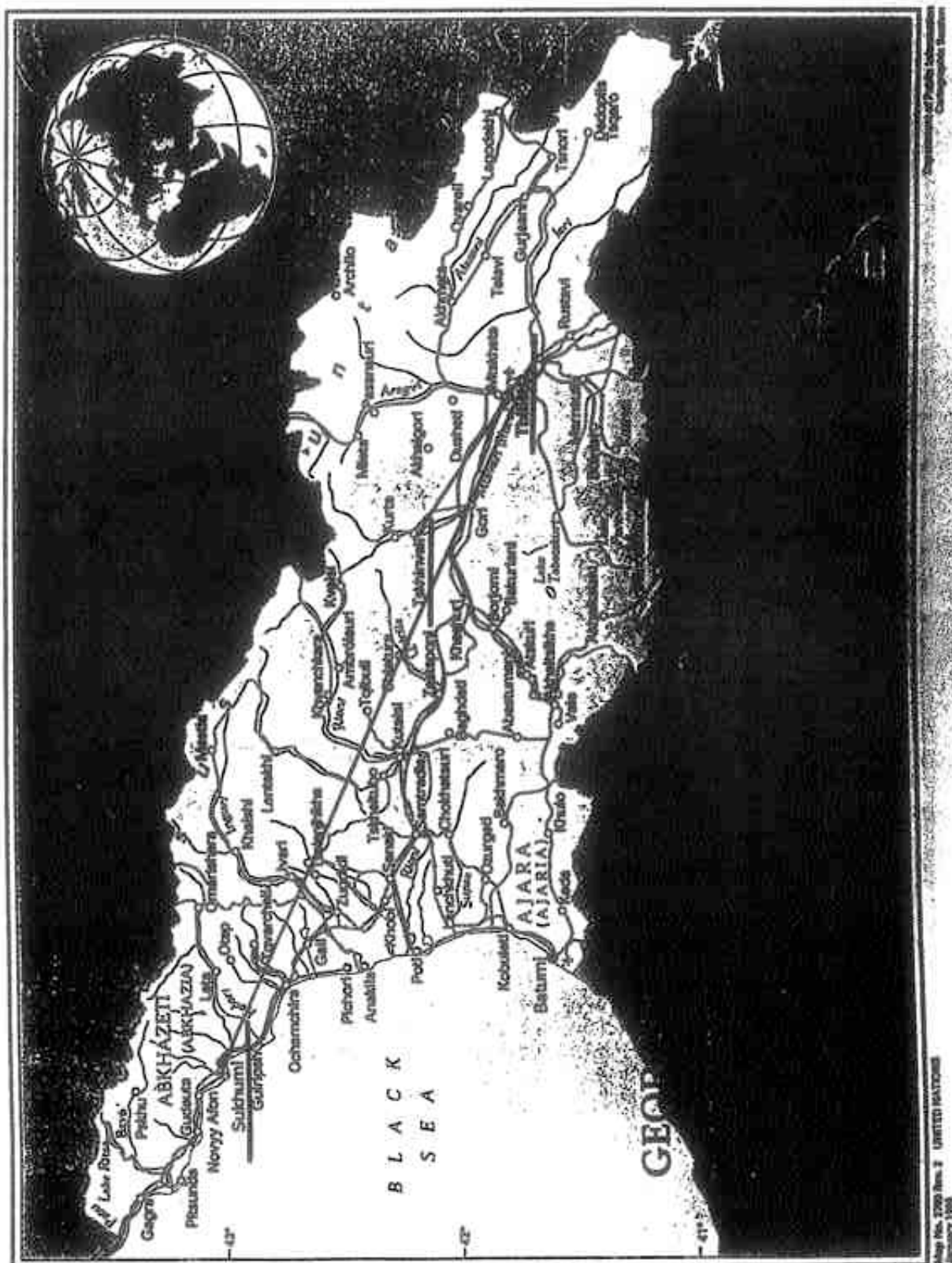
Bilag 4: Uddrag af lovbestemmelser med hensyn til straf for unddragelse og desertering

Bilag 5: Lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde

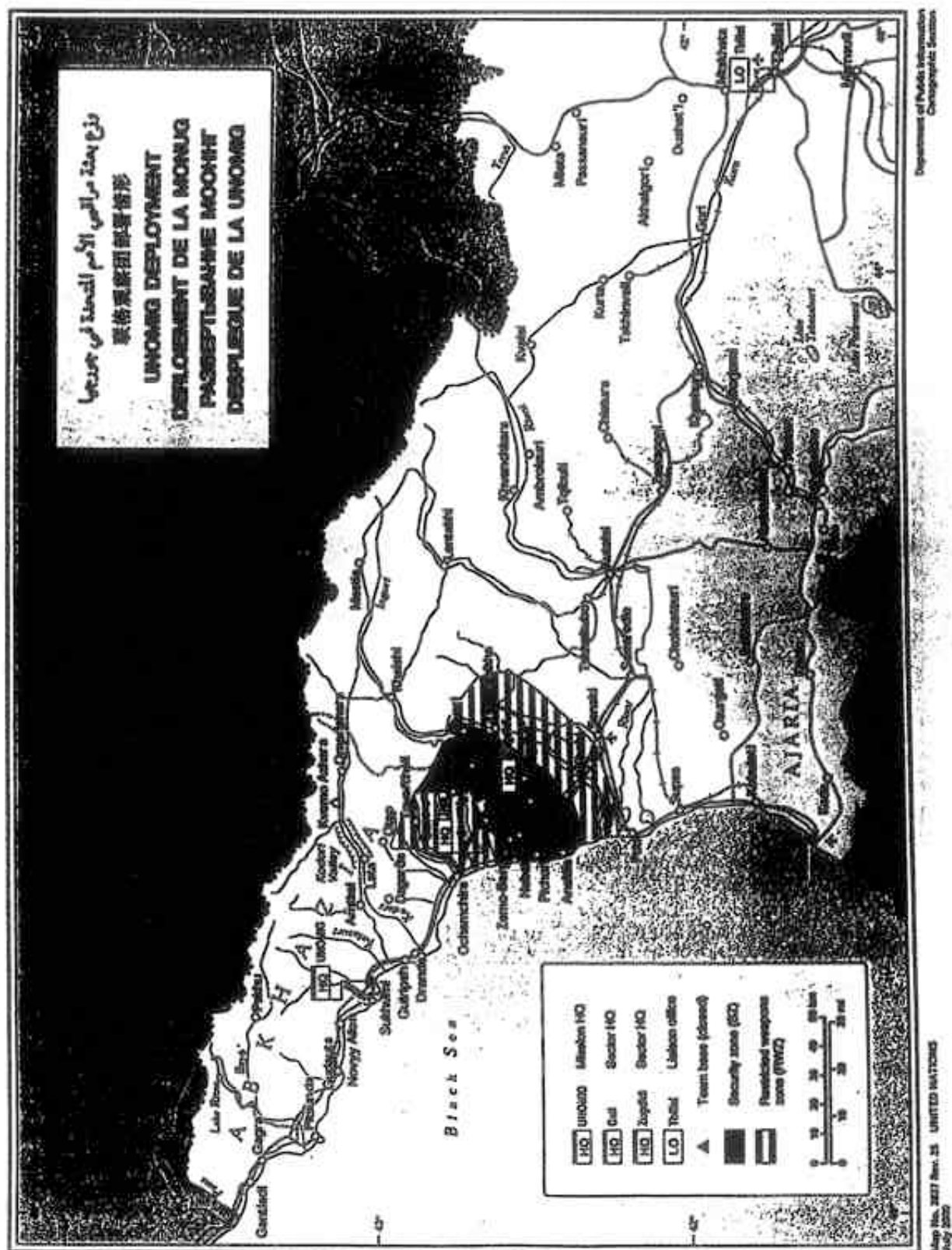
Bilag 6: Uddrag af Annual Report. Public Defender of Georgia. 1999. Uddraget omfatter del 1 og 2.

Bilag 7: Uddrag af rapporten Irregular Migration and Trafficking in Migrants. The Case of Georgia. IOM International Organization for Migration. Tbilisi september 2000.

Bilag 1

Bilag 2

Editorial

Opposition on "Turk-Meskhs"

Turk-Meskhs issue is becoming a subject of noisy dispute. The agitation will increase in the near future, when the Georgian Parliament starts discussing a special draft law on "rehabilitation of departed Meskh population".

Georgia received the problem of Turk-Meskhs from the Soviet Union. In 1994 on Stalin's government decree 80 thousand local citizens of Meskheta were resettled to Uzbekistan. In 1989, during Gorbachev's "Perestroika" Uzbeks arranged a bloody clash against them and drove them out. Now "Turk-Meskhs" live on the territory of the Russian Federation and Azerbaijan, their exact number is not determined but according to different data they are 300-400 thousand or half a million.

Joining the COE Georgia undertook obligations to implement a gradual return of Turk-Meskhs during 12 years. According to the obligations the Georgian Parliament should adopt a relevant law by 2001, otherwise Georgia will be excluded from COE, therefore the Georgian Parliament will have to form a legislative base for this issue in the near future.

MP Guram Sharadze, who arranged a press conference and pointed out the danger that might follow a massive resettlement of Turk Meskhs in Georgia, formed "Information background" for the subject discussion. There are several arguments that make the society oppose the return of the deported:

- Turk-Meskhs demand the right to settle together on their former dwelling territories. But the Georgian and Armenian population living now in Meskheta is categorically against it and the land has already been privatized. Massive arrival of the deported will cause a new center of conflict in Georgia by all means.

- Meskheta's Turks have pro-Turkish orientation. Sharadze familiarized the society with the texts of appeal by several organizations of Turk Meskhs towards the Turkish government. They appeal with the request to assist in forming their autonomy and in prospect, to join Turkey.

- Guram Sharadze doubts formation of "pro-Georgian orientation" of Turk-Meskhs on their return to Georgia, he says that several families of Turk-Meskhs that

returned to Georgia 20 years ago have not studied Georgian yet.

Head of repatriation service Guram Mamulia says that Georgia will have to settle the problem of Turk-Meskhs. "If we want to be Europeans, Turk-Meskhs should return", Mamulia says. In his opinion in case the law on rehabilitation is adopted, mass return of Turk Meskhs will not take place and until 2011 only several thousand of them may return to Georgia.

Two draft laws are prepared by today, their compared variant will be submitted to the Parliament. According to the parliamentary civil integration committee project it is excluded to settle Meskhs in one concrete region of Georgia. The governmental commission project headed by Guram Mamulia there should be differentiated separatist and pro-Georgian Meskhs. However, both are considered doubtful in Georgia. After they arrive no one can impede them in their efforts to buy flats in one region, for example in Meskheta.

There is no doubt in Georgia that Turk-Meskhs is supported by special services of foreign countries. Here mostly Russian and Turkish special services are meant. Last year the newspaper "Alia" published an article in which Guram Mamulia is declared an agent long working for Russian special services. Mamulia himself categorically refutes this obligation. In principle whatever the journalists should write on foreign special services they are unable to disclose anyone. So one can try to clarify who will gain from aggravating the Turk-Meskhs problem in Georgia.

The society has negative sentiments to the efforts of Turk-Meskhs massive return to Georgia and their settlement in Meskheta. In case they come to Meskheta, there will inevitably appear a new center of destabilization. Among the Georgian population there will rapidly grow anti-Turkish sentiments and in case of COE pressure even anti-Western ones as well. Correspondingly the only way is left - to Russia. Moscow has long been expecting a change of Georgia's foreign reference points. To exaggerate the Turk-Meskhs problem is one of the levers of attempting this "change".

Bilag 4

Uddrag af lovbestemmelser med hensyn til straf for unddragelse og desertering

Failure to comply with the requirements set forth in the Law shall originally result in the imposition of sanctions prescribed by the Administrative Infractions Code:

According to Article 196¹ the failure without a reasonable excuse of a citizen to appear before military registration and enlistment office for being assigned to a particular military registration and enlistment precinct shall be punished by a warning.

According to Article 197 titled "violation of the rules of military enlistment", the failure without a reasonable excuse of persons subject to call-up and conscripts to appear

Prepared by the GYLA, Spring '00 3

after being summoned by military registration and enlistment office, or failure to report in a timely manner their address, education background, employment and change of position to the registration agency, where such persons are registered, shall be punished by a warning or imposition of half of minimum wage in fines.

Commission of one of the violations stipulated by Paragraph 1 of this Article within one year after imposition of the administrative penalty shall be punished by imposition of two times a minimum wage in fines.

According to Article 197¹ the evasion of appearing before the Conscription Commission shall be punished by imposition of from five to ten times a minimum wage in fines, or correctional labor for the period from one to six months through deduction of 20% from wage, or in exceptional cases, based on circumstances of the case and personality of the offender – administrative imprisonment for the period up to 30 days.

The following are the sanctions prescribed by the Criminal Code of Georgia for the actions considered as offense by the above-referenced Law:

Evasion of conscription for military service or alternative labor service shall be punished by imprisonment for the period from one to three years.

Commission of the same offense, accompanied by self-mutilation or simulation, use of false documents or other fraudulent practices, or aggravated circumstances, shall be punished by imprisonment for the period from one to five years.

According to Article 81¹ the evasion of appearance before the Conscription Commission after being subject to an administrative penalty for the same violation shall be punished by imprisonment for the period from one to three years.

According to Article 82 the evasion of conscription through mobilization for the defense of Georgia shall be punished by imprisonment for the period from three to ten years.

Article 261 provides the following:

- (a) Arbitrary abandonment of a military unit or duty station by a military serviceman during the fulfillment of military service, or failure without a reasonable excuse to appear at duty station at a designated time for more than 3 days, but not more than one month, upon discharge from the unit, appointment, or transfer, or from business trip, vacation, or medical center, shall be punished by imprisonment for the period from two to five years;
- (b) Commission of the same action during warfare or armed hostilities shall be punished by imprisonment for the period from five to ten years;
- (c) Arbitrary abandonment of a military unit or duty station by an officer or a re-enlisted or contracted serviceman, or failure without a reasonable excuse to appear at duty station at a designated time for more than 10 days, but not more than one month, shall be punished by imprisonment for the period from one to five years;
- (d) Commission of the same action during warfare or armed hostilities, if such absence continued for more than one day

Article 262 provides the following:

- (a) Desertion, i.e. arbitrary abandonment of a military unit or duty station for the purpose of evasion of military service, and/or failure of a military serviceman during the fulfillment of military service to appear at duty station upon appointment or transfer, or from business trip, vacation, or medical center for the same purpose, shall be punished by imprisonment for the period from three to seven years;

- (b) Commission of the same action during warfare or armed hostilities shall be punished by imprisonment for the period from five to ten years;
- (c) Desertion by an officer or a re-enlisted or contracted serviceman, or failure without a reasonable excuse to appear at duty station at a designated time for more than 10 days, but not more than one month, shall be punished by imprisonment for the period from one to five years;
- (d) Commission of the same action during warfare or armed hostilities shall be punished by imprisonment for the period from five to ten years.

Article 263 provides the following:

- (a) Evasion of military service by a military serviceman through self-mutilation or simulation, use of false documents or other fraudulent practices, or refusal to fulfill compulsory military service shall be punished by imprisonment for the period from three to seven years;
- (b) Commission of the same action during warfare or armed hostilities shall be punished by imprisonment for the period from five to ten years;
- (c) Commission of the action provided in Paragraph (a) of this Article by an officer or a re-enlisted or contracted serviceman shall be punished by imprisonment for the period from five to ten years.

According to Article 218 the evasion of military training or examination by a person liable for call-up shall be punished by imprisonment for the period up to one year, or correctional labor for the period up to one year, or imposition of up to 200 lari in fines.

Commission of the same action accompanied by self-mutilation or simulation, use of false documents or other fraudulent practices, or other aggravated circumstances shall be punished by imprisonment for the period up to three years.

According to Article 219 the violation of registration rules by a person liable for call-up or draftee, provided that such violation was committed after imposition of an administrative penalty for the same violation, shall be punished by correctional labor for the period up to one year or imposition of 200 rubles in fines.

Commission of the same action during warfare shall be punished by imprisonment for the period up to three years.

The penalties listed above will be valid till January 1, 2000, because at that date new Criminal Code, signed by President of Georgia on July 22, 1999, will enter into force. Below are the penalties prescribed by the new Criminal Code:

Chapter 15, Book 13 of the Code lists offenses against military service, including offenses against military regulations of Armed Forces of Georgia, committed by a conscript or contracted military serviceman, or by a reservist during military training.

- 3. Liability for offenses against military service during warfare or martial law is prescribed by legislation of Georgia on martial law.

According to Paragraph 1 of Article 388 the arbitrary abandonment of a military unit or other duty station by a conscript during discharge or transfer from a unit, or failure without a reasonable excuse to appear at duty station from a business trip, vacation, or medical center for more than two days, but not more than ten days, shall be punished by confinement for the period up to six months, or placement in a disciplinary military unit for the period up to one year.

- 2. Commission of the same action by a serviceman placed in the disciplinary military unit shall be punished by imprisonment for the period up to two years.

3. Arbitrary abandonment of a military unit or other duty station by a conscript or contracted military serviceman, or failure without a reasonable excuse to appear at duty station for more than ten days, but not more than one month, shall be punished by abridgement of authority for the period up to two years, or placement in a disciplinary military unit for the period up to two years, or imprisonment for the period up to three years.
4. Commission of the offense provided in Paragraph 3, when the period indicated therein exceeds one month, shall be punished by imprisonment for the period up to five years.

Note: a military servicemen who commits the offense stipulated by this Article for the first time may be excused from criminal liability, if arbitrary abandonment of a military unit or other duty station was a result of grave condition.

Article 389 provides the following:

1. Desertion, i.e. arbitrary abandonment of a military unit or other duty station for the purpose of evasion of military service, or failure of a military serviceman to appear at duty station for the purpose indicated above shall be punished by imprisonment for the period up to seven years.
2. Commission of the same action:
 - (a) with an officially assigned weapon, or
 - (b) by a group of peopleshall be punished by imprisonment for the period from three to ten years.

Note: a military servicemen who commits the offense stipulated by Paragraph 1 of this Article for the first time may be excused from criminal liability, if desertion was a result of grave condition.

According to Article 390 the evasion of military service by a serviceman through simulation, self-mutilation, use of false documents or other fraudulent practices shall be punished by abridgement of authority for the period up to two years, or confinement for the period up to six months, or placement in a disciplinary military unit for the period up to one year.

Article 379 of the Criminal Procedures Code of Georgia provides the following:

1. Resistance to police during arrest, or escape from the place of detention, incarceration, imprisonment or confinement or from police escort shall be punished by imprisonment for the period up to three years.
2. Commission of the same action:
 - (a) by a group of people, or
 - (b) accompanied by assault menacing life or health, or threat of such assaultshall be punished by imprisonment for the period up to eight years.

PLEASE REFER WITH ANY QUESTIONS TO THE GYLA LEGAL AID CENTER.

Bilag 5

საქართველოს კანონი

**არასამხედრო, ალტერნატიული
შრომითი სამსახურის შესახებ**

ადამიანის უფლებათა საყოველთაოდ აღიარებული საერთაშორისო პრინციპებიდან გამომდინარე და საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული სინდისის, აღმსარებლობისა და რწმენის თავისუფლების შესაბამისად, ეს კანონი არეგულირებს საქართველოს მოქალაქეთა მიერ სამხედრო ვალდებულების არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის ფორმით მოხდასთან დაკავშირებულ სამართლებრივ ურთიერთობებს.

**თავი I
ზოგადი დებულებანი**

მუხლი 1. კანონის მიზანი

ადამიანის უფლებების დაცვის საერთაშორისო დეკლარაციის საფუძველზე ეს კანონი განსაზღვრავს არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურს, როგორც ამრის თავისუფლად გამოხატვის, სინდისის, აღმსარებლობის, რწმენის თავისუფლებასა და სამხედრო ვალდებულებას შორის გონივრულ და ჰუმანურ კომპრომისს.

მუხლი 2. საქართველოს კანონმდებლობა არასამხედრო,

ალტერნატიული შრომითი სამსახურის შესახებ

საქართველოს კანონმდებლობა არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის შესახებ შედგება საქართველოს კონსტიტუციის, ამ კანონის და სხვა ნორმატიული აქტებისაგან.

მუხლი 3. არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახური

1. არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახური არის სამოგადოებრივად სასარგებლო სამოქალაქო სამსახური, რომელიც ცვლის სამხედრო სამსახურს და ემყარება სამხედრო ვალდებულების სამხედრო სამსახურის ფორმით მოხდაზე უარის თქმის დასაბუთებას სინდისის, აღმსარებლობისა და რწმენის თავისუფლების საფუძველზე.

2. არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახური თავისი ხასიათით უნდა შეესაბამებოდეს სამხედრო სამსახურში არსებულ სირთულეებს. მისი ხანგრძლივობა უნდა აღემატებოდეს კანონმდებლობით დადგენილ გაწვევით სამხედრო სამსახურის ხანგრძლივობას.

3. არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევას აწარმოებს მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისია.

4. მოქალაქე, რომელიც გადის არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურს, და მი სი ოჯახი სარგებლობენ გაწვევით სამხედრო სამსახურში მყოფი სამხედრო

მოსამსახურეებისათვის კანონმდებლობით დაწესებული შეღავათებით.

5. არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის ვადა მოქალაქეს ეთვლება საერთო და სპეციალურ შრომით სტაჟში. მის სოციალურ დაცვას არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში ყოფნისას უზრუნველყოფს კანონმდებლობა.

მუხლი 4. არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში

გასაწვევი მოქალაქე

არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში მშვიდობიან პერიოდში გაიწვევენ მოქალაქეს, რომელმაც საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად უნდა მოიხადოს სამხედრო ვალდებულება, მაგრამ სინდისის, აღმსარებლობის ან რწმენის თავისუფლების მოცივით უარს აცხადებს სამხედრო სამსახურზე.

მუხლი 5. არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის

სახეები და გავლის ადგილები

1. მოქალაქე არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურს გადის შემდეგ სპეციალიზებულ არასამხედრო-შრომით ფორმირებებში, ჯგუფებში ან ინდივიდუალურად:

ა) საავარიო-სამამშველო, ეკოლოგიურ, ხანძარსაწინააღმდეგო ან სხვა სპეციალურ არასამხედრო-შრომით ფორმირებებში;

ბ) სამოქალაქო დანიშნულების სამშენებლო, სარემონტო ორგანიზაციებსა და ობიექტებზე;

გ) ორგანიზაციებსა და ობიექტებზე, რომლებიც სოფლის მეურნეობის პროდუქციას აწარმოებენ;

დ) კომუნალური მომსახურების დაწესებულებებში;

ე) ჯანმრთელობის დაცვის დაწესებულებებში.

2. მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისიის მიერ მოხუცების, ინვალიდების, უპაგრონოდ დარჩენილი და კანონმდებლობის შესაბამისად სოციალურად დაუცველი სხვა პირების მოვლა-პატრონობისათვის საქართველოს მოქალაქეების გამწვევება ჩაითვლება არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურად.

3. საქართველოს მოქალაქეს არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახური შეუძლია გაიაროს სხვა სამსახურებსა თუ არასამხედრო-შრომით ფორმირებებშიც, რომელთა ნუსხას ამტკიცებს საქართველოს პრეზიდენტი.

4. საქართველოს პრეზიდენტის გადაწყვეტილებით მოქალაქე, რომელიც გადის არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურს, შეიძლება დასაქმდეს სტიქიური უბედურების შედეგების ლიკვიდაციაზე, მოსავლის აღების დროს სეზონურ სამუშაოზე და სხვა არასამხედრო ხასიათის სამუშაოზე.

5. შრომის სახეობას და ადგილს, სადაც მოქალაქემ უნდა გაიაროს არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახური, დაინგერესებული ორგანიზაციებიდან წარმოდგენილი შესაბამისი მოთხოვნების მიხედვით ადგენს მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისია, რომლის კომპეტენცია განისაზღვრება ამ კანონით და მის შესაბამისად საქართველოს პრეზიდენტის მიერ დამტკიცებული მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისიის დებულებით.

6. მოქალაქეს, რომელიც გადის არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურს

ედლევა შესაბამისი საბუთი, რომელშიც აღნიშნულია შრომის სახეობა და ადგილი, სადაც მან უნდა გაიაროს არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახური.

მუხლი 6. არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი

სამსახურის გავლის ვადა

1. არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის გავლის ვადაა 36 თვე. 2. არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის ვადის დასაწყისად ითვლება გაწვევის ადგილიდან მიღებულ საბუთში მითითებული თარიღი.

თავი II

სამხედრო სამსახურის არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი
სამსახურით შეცვლის თანამიმდევრობა

მუხლი 7. განცხადება სამხედრო სამსახურის არასამხედრო,
ალტერნატიული შრომითი სამსახურით შეცვლის
შესახებ

მოქალაქე, რომელმაც უნდა მოიხადოს სამხედრო ვალდებულება და აქვს სამხედრო სამსახურის გაუვლელობის ამ კანონით გათვალისწინებული დასაბუთებული მიზეზი, საქართველოს პრეზიდენტის მიერ საქართველოს სამხედრო ძალებში გაწვევის გამოცხადებიდან 10 დღის განმავლობაში განცხადებით მიმართავს რაიონის (ქალაქის) გამწვევ კომისიას.

მუხლი 8. განცხადების განხილვა გამწვევი კომისიის მიერ

1. რაიონის (ქალაქის) გამწვევი კომისია შეისწავლის წევრად აღიარების პირობებს და მოიძიებს მასალებს, რომლებიც დაადასტურებენ მის მიერ მოყვანილი არგუმენტის სისწორეს.

2. განმცხადებელს უფლება აქვს დაესწროს კომისიის სხდომას და დაასაბუთოს თავისი მოსაზრება.

3. რაიონის (ქალაქის) გამწვევი კომისია ვალდებულია 20 დღის განმავლობაში განიხილოს განცხადება და გამოიგანოს შესაბამისი დასკვნა.

4. რაიონის (ქალაქის) გამწვევი კომისია ვალდებულია განცხადების მიღებიდან ერთი თვის განმავლობაში მოქალაქის განცხადება და კომისიის დასკვნა შესაბამის მასალებთან ერთად გადაუგზავნოს გადაწყვეტილების მისაღებად მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისიას.

5. მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის შესახებ საბოლოო გადაწყვეტილებას, რაიონის (ქალაქის) გამწვევი კომისიის დასკვნისა და მოქალაქის განცხადების მიღებიდან 7 დღის ვადაში, იღებს მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისია.

6. თუ კომისია დააკმაყოფილებს განმცხადებლის მოთხოვნას, ის ჩაირიცხება არასამხედრო სამსახურში.

მუხლი 9. რაიონის (ქალაქის) გამწვევი კომისია

რაიონის (ქალაქის) გამწვევი კომისია ადგენს მოქალაქის პირად საქმეს.

მუხლი 10. მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით

სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისია

1. მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისია:

ა) უზრუნველყოფს არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის გასაუფლად მოქალაქის გაგზავნას კომისიის მიერ მითითებულ სამუშაო ადგილზე;

ბ) აწარმოებს მოქალაქის გაწვევას არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში;

გ) ხელმძღვანელობს მოქალაქის მიერ არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის გავლის ორგანიზაციას და არასამხედრო, ალტერნატიული შრომით სამსახურში გაწვევის, გავლის და ორგანიზაციის სფეროში აკონტროლებს რაიონის (ქალაქის) გამწვევ კომისიათა მუშაობას;

დ) დაინტერესებული ორგანიზაციებიდან წარმოდგენილი მოთხოვნების შესაბამისად ადგენს შრომის სახეობას და ადგილს, სადაც მოქალაქემ უნდა გაიაროს არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახური;

ე) ანაწილებს არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის გავლის ადგილებს;

ვ) იხილავს რაიონის(ქალაქის) გამწვევი კომისიიდან შემოსულ განცხადებებსა და მოქალაქეთა საჩივრებს;

ზ) იღებს გადაწყვეტილებებს მის კომპეტენციაში შემავალ საკითხებზე;

თ) არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის მოსამსახურის განცხადების საფუძველზე იღებს გადაწყვეტილებას ამ სამსახურის ვადამდე შეწყვეტის ან არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურიდან სამხედრო სამსახურში გადაყვანის საკითხზე.

2. მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისიას უფლება აქვს საქართველოს სამინისტროებსა და უწყებებს, აგრეთვე საწარმოებს, ორგანიზაციებსა და დაწესებულებებს (საკუთრების ფორმის მიუხედავად) შესთავაზოს მუშახელი არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის გავლისათვის.

3. საქართველოს სამინისტროები და უწყებები, აგრეთვე საწარმოები, ორგანიზაციები დაწესებულებები (საკუთრების ფორმის მიუხედავად), დაინტერესების შემთხვევაში, ვალდებული არიან ყოველწლიურად მიაწოდონ მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისიას სათანადო მონაცემები არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურისათვის თავისუფალი სამუშაო ადგილების რაოდენობის შესახებ.

მუხლი 11. სადავო საკითხების გადაწყვეტა

მოქალაქეს, რომელსაც უარი ეთქვა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევაზე, შეუძლია 10 დღის განმავლობაში სასამართლოში გაასაჩივროს მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისიის გადაწყვეტილება. სასამართლო ვალდებულია 10 დღის ვადაში განიხილოს საკითხი და გამოიგანოს გადაწყვეტილება კომისიის გადაწყვეტილების ძალაში დატოვების ან გაუქმების შესახებ.

თავი III

არასამხედრო, ალტერნატიული
შრომითი სამსახურის გავლა

მუხლი 12. მოქალაქის გაწვევა არასამხედრო,
ალტერნატიულ შრომით სამსახურში

1. მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისია აფორმებს წევრადელს და აძლევს გაწვევის საბუთს, სადაც აღნიშნულია არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის გავლის ადგილი და გამოცხადების თარიღი.
2. მოქალაქე, რომელიც გადის არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურს, პროფესიული მომზადებისათვის შეიძლება გაიგზავნოს შესაბამის სასწავლებელში. სწავლის დრო მას ეთულება არასამხედრო სამსახურად.
3. საწარმოს, ორგანიზაციის ან დაწესებულების ადმინისტრაციას, რომელმაც შესაბამისი მოთხოვნა გაუგზავნა მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისიას, არა აქვს უფლება უარი უთხრას მიღებაზე მოქალაქეს, რომელიც გამოცხადდა კომისიის მიერ გაცემული გაწვევის საბუთით.
4. მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისია არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში მყოფი მოქალაქის დასაქმების თაობაზე ღებს ხელშეკრულებას დაინტერესებულ საწარმოსთან, ორგანიზაციასთან ან დაწესებულებასთან.

მუხლი 13. არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი
სამსახურის გავლის წესი

არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის გავლის წესი განისაზღვრება ამ კანონით და საქართველოს პრეზიდენტის მიერ დამტკიცებული დებულებით.

მუხლი 14. იმ მოქალაქის უფლებები, რომელიც გადის
არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურს

1. მოქალაქე, რომელიც გადის არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურს, სარგებლობს საქართველოს კონსტიტუციით გათვალისწინებული ყველა უფლებით.
2. მოქალაქე არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურს, როგორც წესი, გადის თავისი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით.
3. მოქალაქეს, რომელიც გადის არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურს, არა აქვს უფლება ეკავოს ხელმძღვანელი ან მატერიალურად პასუხსაგები თანამდებობა, მოსთხოვოს ადმინისტრაციას უფრო მაღალი ხელფასი, მონაწილეობა მიიღოს გაფიცებებში.
4. ადმინისტრაციას, მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისიასთან შეუთანხმებლად, უფლება არა აქვს გაანთავისუფლოს ან გადაიყვანოს არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის მოსამსახურე სხვა სამსახურში.

მუხლი 15. პასუხისმგებლობა არასამხედრო, ალტერნატიული
შრომითი სამსახურის გავლისას

მოქალაქე, რომელიც გადის არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურს, სამართალდარღვევის შემთხვევაში პასუხს აგებს საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად.

მუხლი 16. პასუხისმგებლობა არასამხედრო, ალტერნატიული

შრომითი სამსახურისაგან თავის არიდებისათვის

1. არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის მოსამსახურის მიერ არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურისაგან თავის არიდება, სამსახურის შეწყვეტა, საპატიო მიზეზის გარეშე სამუშაო ადგილის მიტოვება, გაყვანა ან გამოუცხადებლობა არასამხედრო სამსახურის გასაუფლებლად დანიშვნის, გადაყვანის, მივლინებაში გაგზავნის, შევსებულებიდან ან საავადმყოფოდან დაბრუნების დროს, ისჯება გაყვანილი დღეების გაორმაგებით. ამ გადაწყვეტილების მიღების და გაფორმების უფლება მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისიასთან შეთანხმებით აქვს იმ საწარმოს, ორგანიზაციის ან დაწესებულების ადმინისტრაციას, სადაც მოქალაქე გადის არასამხედრო სამსახურს.
2. შრომის დისციპლინის სისტემატური დარღვევისათვის ადმინისტრაციას შეუძლია მოქალაქეს არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის ვადა გაუხანგრძლივოს 3 თვით, რის შესახებაც 10 დღის განმავლობაში აცნობებს მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისიას.

მუხლი 17. არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის

დამთავრება ან ვადამდე შეწყვეტა

1. მოქალაქე, რომელსაც გაუვიდა არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურისათვის ამ კანონით დაწესებული ვადა, სამსახურიდან თავისუფლდება და ჩაირიცხება არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის თადარიგში.
2. მოქალაქე, რომელიც განთავისუფლებულია არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურიდან, მოვალეა ვადის გასვლიდან 5 დღეში გამოცხადდეს შესაბამისი რაიონის (ქალაქის) გამწვევ კომისიაში აღრიცხვაზე დასადგომად. ამის შესახებ გამწვევი კომისია აკეთებს სათანადო ჩანაწერს მის სააღრიცხვო ბარათში.
3. მოქალაქე, რომელიც გადის არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურს, შეიძლება ვადამდე დაითხოვონ იმ მიზეზით, რა მიზეზითაც, კანონმდებლობის შესაბამისად, ვადამდე ითხოვენ სამხედრო სამსახურიდან, ან შეიძლება პირადი განცხადების საფუძველზე არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურიდან გადაიყვანონ სამხედრო სამსახურში. არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურიდან სამხედრო სამსახურში გადაყვანისას არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში უკვე გაველილი ვადა სამხედრო სამსახურად არ ჩაითვლება.

მუხლი 18. სამსახური რეზერვში

1. მოქალაქე, რომელმაც მოიხადა არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახური, რეზერვში ირიცხება 50 წლის ასაკამდე.
2. მოქალაქე, რომელმაც მოიხადა არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახური და ჩაირიცხებოდა რეზერვში, შეიძლება გაიწვიონ სტიქიური უბედურებების და ავარიების შედეგების ლიკვიდაციის სამუშაოებზე, ასევე მობილიზაციის ან საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების დროს. გაწვევის ვადა განისაზღვრება შესაბამისი ნორმატიული აქტით.

დასკვნითი დებულებანი

მუხლი 19. კანონის ამოქმედება
ეს კანონი ამოქმედდეს 1998 წლის 1 იანვრიდან.

მუხლი 20. ნორმატიული აქტები, რომლებიც ძალას კარგავენ
ამ კანონის ამოქმედების შემდეგ

ამ კანონის ამოქმედებისთანავე ძალადაკარგულად ჩაითვალოს:

ა) "არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის შესახებ" საქართველოს რესპუბლიკის კანონის სამოქმედოდ შემოღების თაობაზე საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს 1991 წლის 14 ივნისის დადგენილება (საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებები, 1991 წ., N 6, მუხ. 435);

ბ) "არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის შესახებ" საქართველოს რესპუბლიკის 1991 წლის 14 ივნისის კანონი (საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებები, 1991 წ., N 6, მუხ. 436);

გ) "მოქალაქის მიერ არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის გავლის დროებითი დებულების სამოქმედოდ შემოღების თაობაზე" საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს 1991 წლის 14 ივნისის დადგენილება (საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებები, 1991 წ., N 6, მუხ. 437);

დ) "მოქალაქის მიერ არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის გავლის დროებითი დებულება" (საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებები, 1991 წ., N 6, მუხ. 438).

მუხლი 21. მისაღები ნორმატიული აქტების ნუსხა

1. საქართველოს პრეზიდენტმა 1997 წლის 1 დეკემბრამდე საქართველოს პარლამენტს წარუდგინოს კანონპროექტი "ალმასრულებელი ხელისუფლების სტრუქტურისა და საქმიანობის წესის შესახებ" საქართველოს კანონში ცვლილებების შეტანის შესახებ.

2. ეთხოვოს საქართველოს პრეზიდენტს 1998 წლის 1 იანვრამდე დაამტკიცოს: ა) მოქალაქეთა არასამხედრო, ალტერნატიულ შრომით სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო კომისიის დებულება და შემადგენლობა;

ბ) არასამხედრო, ალტერნატიული შრომითი სამსახურის გავლის დებულება.

საქართველოს პრეზიდენტი

ედუარდ შევარდნაძე.

თბილისი,

1997 წლის 28 ოქტომბერი.

N 1012-ის

**Georgiens Lov
om
Værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde**

I overensstemmelse med almindeligt anerkendt menneskerettighedsprincipper samvittigheds-, menings- og religionsfrihed, som er garanteret af den georgiske grundlov, regulerer denne lov lovmæssige forhold angående aftjening af værnepligt ved civilt arbejde.

Kapitel I

Indledende bestemmelser

§1. Lovens formål

I medfør af Verdenserklæring om Menneskerettigheder definerer denne lov civilt arbejde som et fornuftig og humanitært kompromis mellem militærtjenesten og samvittigheds-, menings- og religionsfrihed.

§2. Georgiens lovgivning om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde

Georgiens lovgivning om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde er sammensætning af grundloven, denne lov og andre normative akter.

§3. Værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde

1. Civil værnepligt er almennyttigt civilt arbejde, som erstatter militærtjeneste såfremt værnepligtige nægter at aftjene militærtjeneste på grund af at militærtjeneste af enhver art er uforenelige med deres samvittighed.
2. Civilt arbejdes karakter skal svare til de vanskeligheder, som finder sted under militærtjeneste. Varigheden af det civilt arbejde overstiger varigheden af militærtjeneste for værnepligtige.
3. Indkaldelse af værnepligtige til civil værnepligt ordnes af statskommission for civil værnepligt.
4. Både værnepligtige, som aftjener værnepligt ved civilt arbejde og deres familier er berettiget til samme, bestemte i lovgivningen, privilegier, som de værnepligtige, der aftjener militærtjeneste.
5. Statsarbejdsperiode tilregnes som almen og speciel arbejdsanciennitet. Værnepligtiges social velfærd sikres af lovgivningen.

§4. Værnepligtige der indkaldes til aftjening af værnepligt ved civilt arbejde

De værnepligtige, som ifølge lovgivningen skal aftjene militærtjeneste men nægter at opfylde deres værnepligt, fordi militærtjeneste af enhver art er uforenelige med deres samvittighed, kan indkaldes til aftjening af værnepligt ved civilt arbejde i fredstid.

§5. Statsarbejdstyper og tjenestesteder

1. Værnepligtige kan aftjene værnepligt ved civilt arbejde i følgende arbejdsenheder eller individuelt:
 - a) Redningsenheder, miljøbeskyttelsesenheder, brandkorps og andre specielle arbejdsenheder;
 - b) Byggerivirksomheder eller reparationsværksteder;
 - c) Organisationer som producerer landbrugsprodukter;
 - d) Organisationer, som yder kommunale tjenester;
 - e) Sundhedsvæsnets organisationer;
2. Pleje af de ældre, handicappede, enlige mennesker og andre som ikke modtager socialhjælp, tilregnes som alternativ militærtjeneste.
3. Værnepligtige kan også aftjene værnepligt ved civilt arbejde i andre arbejdsenheder, listen over hvilke bestemmes af præsidenten.
4. Efter præsidentens bestemmelse, værnepligtige, som aftjener civil værnepligt, kan anvendes til andet arbejde f.eks. i katastrofeområde, høstarbejde og andet.
5. Arbejdstype og sted, hvor en værnepligtig skal aftjene civil værnepligt, bestemmes af statskommission for civil værnepligt på grundlag af henvendelse fra de interesserede organisationer. Statskommissionens kompetence afgøres af denne lov og i overensstemmelse med denne, bestemmelse om statskommission for civil værnepligt.
6. Værnepligtige, som aftjener alternativ militærtjeneste forsynes med dokument af hvilket fremgår arbejdstype og tjenestested, hvor de pågældende skal aftjene værnepligt ved civilt arbejde.

§6. Alternativ militærtjenestes varighed

1. Varigheden af alternativ militærtjeneste er 36 måneder.
2. Startdato er den i dokumentet angivet dato, udstedt på værnepligtskontor.

Kapitel II

Bestemmelser vedrørende ordnen af værnepligtiges overførelse til civilt arbejde

§7. Ansøgning om overførelse til civilt arbejde

De værnepligtige, som nægter at aftjene militærtjeneste af de, i denne lov nævnte, årsager ledsaget af dokumentation, skal indgive ansøgning til regional (byens) værnepligtskommission, inden 10 dage efter indkaldelse til forsvaret.

§8. Behandling af ansøgning

1. Regional (byens) værnepligtskommission undersøger værnepligtiges personlige forhold og den dokumentation, som bekræfter de pågældendes motiver.
2. Ansøgeren har ret til at være til stede ved mødet og sige sin mening.
3. Værnepligtskommissionen skal behandle ansøgning og træffe afgørelse inden 20 dage efter ansøgningens modtagelse.
4. Regional (byens) værnepligtskommission skal fremsende ansøgningen og sin konklusion ledsaget af de relevante materialer til statskommission for civil værnepligt inden 1 måned efter ansøgningens modtagelse.
5. Statskommission for civil værnepligt træffer endelig afgørelse inden 7 dage efter ansøgningens og regional (byens) værnepligtskommissions konklusions modtagelse.
6. Såfremt statskommission for civil værnepligt opfylder ansøgerens anmodning, overføres den pågældende til civilt arbejde.

§9. Regional (byens) værnepligtskommission

Regional (byens) værnepligtskommission undersøger værnepligtiges personlige forhold.

§10. Statskommission for civil værnepligt

1. Statskommission for civil værnepligt:
 - a) Sikrer overførelse af værnepligtige til civilt arbejde;
 - b) Ordner indkaldelse af værnepligtige til aftjening af civil værnepligt;
 - c) Administrerer ordningen vedrørende aftjening af civil værnepligt og kontrollerer regional (byens) værnepligtskommissions arbejde angående opfyldelse af civil værnepligt;
 - d) Træffer afgørelse om statsarbejdstype og tjenestested, på grundlag af henvendelse fra de interesserede organisationer;
 - e) Fordeler tjenestesteder;
 - f) Behandler ansøgninger og klager modtaget fra regional (byens) værnepligtskommission;
 - g) Træffer afgørelser vedrørende spørgsmål inden for sin kompetence;
 - h) Behandler ansøgninger fra civile værnepligtige om tjenestens ophør før fristen eller overførelse fra alternativ militærtjeneste til militærtjeneste.
2. Statskommission for civil værnepligt er berettiget til at rekommandere civile værnepligtige til ministerier, virksomheder, organisationer og institutioner som ansatte.

3. Ministerier, virksomheder, organisationer og institutioner skal årligt oplyse statskommission for civil værnepligt om antal af ledige stillinger anvendelige som tjenestested for civile værnepligtige.

§11. Behandling af ankesager

Værnepligtig, som får afslag på sin ansøgning om overførelse til alternativ militærtjeneste, har ret til at anke statskommissionens beslutning til retten inden 10 dage. Afgørelse om beslutnings fastholdelse eller annullering skal træffes inden 10 dage.

Kapitel III

Aftjening af værnepligt ved civilt arbejde

§12. Indkaldelse af værnepligtige til aftjening af værnepligt ved civilt arbejde

1. Statskommission for civil værnepligt registrerer de værnepligtige og udsteder dokument hvor der anføres et tjenestested og mødetid.
2. Værnepligtige, som aftjener værnepligt ved civilt arbejde, kan sendes til oplæring til tilsvarende læreanstalt. Denne periode anses for civilt arbejde.
3. Virksomheden, organisationen eller institutionen, som har sendt henvendelse til statskommission, kan ikke nægte at modtage værnepligtig, som fremviser dokument udstedt af statskommissionen.
4. Statskommissionen indgår en aftale om værnepligtiges civilt arbejde med de interesserede virksomheder, organisationer eller institutioner.

§13. Reglerne vedrørende aftjening af værnepligt ved civilt arbejde

Reglerne vedrørende aftjening af værnepligt ved civilt arbejde bestemmes af denne lov og præsidentens bestemmelser.

§14. Værnepligtiges rettigheder

1. Værnepligtige, som aftjener værnepligt ved civilt arbejde har alle de i forfatningen omfattet rettigheder.
2. Værnepligtige udfører, som regel, civilt arbejde i den del af landet, hvor de opholder sig.
3. Civile værnepligtige er ikke berettiget til at besætte en ledende stilling, lønforhøjelse, at deltage i strejker.
4. Uden at drøfte det med statskommissionen er administrationen ikke berettiget til at fyre eller overflytte værnepligtige til anden tjeneste.

§15. Ansvar under aftjening af værnepligt ved civilt arbejde

Værnepligtige, som aftjener værnepligt ved civilt arbejde, straffes i medfør af den georgiske lovgivning ved lovovertrædelse.

§16. Ansvar for nægtelse af at udføre civilt arbejde

1. En arbejdspligtig straffes med fordobling af den tid den pågældende har været ulovligt fraværende, såfremt han undlader at aftjene værnepligt ved civilt arbejde, uberettiget fjerner sig fra tjenestestedet, udebliver eller undlader at efterkomme de pligter, som tjenesten medfører. Den virksomhed, organisation eller institution, hvor værnepligtig aftjener civil værnepligt, er berettiget til at træffe afgørelse om det i overensstemmelse med statskommissionen.

2. Varigheden af det civile arbejde kan forlænges med 3 måneder, såfremt arbejdspligtig regelmæssigt overtræder arbejdsdisciplin. Administrationen må underrette statskommission for civilt arbejde om det.

§17. Ophør af tjenesten eller ophør før fristen

1. De værnepligtige, som har aftjent civil værnepligt, hjemsendes og anses for at være i reserve.

2. Værnepligtige, som blev hjemsendt skal mødes på regional (byens) værnepligtskontor og blive indregistreret inden 5 dage efter hjemsendelse. Værnepligtskommissionen noterer i de pågældendes registreringsblanketter.

3. Arbejdspligtige kan fritages for tjenesten før fristen af samme årsager, som de værnepligtige, der aftjener militærtjeneste eller flyttes til militærtjeneste mod ansøgning. I denne tilfælde anses statsarbejdstid ikke for tid aftjent i militæret.

§18. Reserven

1. De værnepligtige, som har aftjent værnepligt ved civilt arbejde, anses for at være i reserven indtil de fylder 50 år.

2. De værnepligtige, som har aftjent værnepligt ved civilt arbejde og er i reserven, kan genindkaldes når særlige omstændigheder taler herfor, f.eks. i tilfælde af naturkatastrofer, ulykker, mobilisering eller erklæring af undtagelses tilstand. Varigheden bestemmes i overensstemmelse med normative akter.

Kapitel IV

Afslutningsbestemmelser

§19. Ikrafttrædelse af loven

Denne lov træder i kraft den 1. januar 1998.

§20. Normative akter ophæves ved ikrafttrædelse af denne lov

Ved ikrafttrædelse af denne lov ophæves:

- a) Georgiens Øverste Sovjets bestemmelse af 14. juni 1991 for vedtagelse af lov om "Værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde" (Georgiens Øverste Sovjets informationsbulletin, 1991, N6, §435);
- b) Lov af 14. juni 1991 om "Værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde" (Georgiens Øverste Sovjets informationsbulletin, 1991, N6, §436);
- c) Georgiens Øverste Sovjets bestemmelse af 14. juni 1991 for vedtagelse af "Provisorisk akt om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde" (Georgiens Øverste Sovjets informationsbulletin, 1991, N6, §437);
- d) "Provisorisk akt om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde" (Georgiens Øverste Sovjets informationsbulletin, 1991, N6, §438);

§21. Normative akter som skal vedtages

- 1. Georgiens præsident skal forelægge i parlamentet et lovforslag "Opbygnings- og aktivitetsregler for udøvende magt" om ændringer i Georgiens lovgivning inden 1. december 1997.
- 2. Georgiens præsident anmodes om fastsættelse inden 1. januar 1998 af: a) Akt om statskommission for civil værnepligt og dennes opbygning; b) Akt om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde.

Georgiens præsident

Eduard Shevardnadze

Tbilisi

28. oktober 1997

N1012-I

Uddrag af Annual Report. Public Defender of Georgia. 1999.

Bilag 6

**ANNUAL REPORT
PUBLIC DEFENDER OF GEORGIA
1999**

INTRODUCTION

The institute of human rights protection in the form of Public Defender's Office (PDO) is comparatively new in reality of independent Georgia.

Present annual report is at large concerning the state of civil and political as well as economic, social and cultural rights' protection. Overall, first category rights are better protected in the country. State of economic and social rights is alarming since they are violated on regular basis.

Certainly the level of life in the country is low and we consider that this is mainly caused by disconnected attitude towards executive authorities and corruption. The latter, owing to its extreme and omnipresent character has already become a constant source of human rights violations. Impunity is a trait of corruption and the public control over the system of state governance is weak, while fighting corruption has become responsibility of those corrupted themselves. Society should be on its guard and strengthening implementation and popularization of open society is indispensable. The fear and apathy formerly implemented by totalitarian regime and facilitating impunity and chaos should be eradicated.

After two year's work PDO has acknowledged necessity of reorganizing the structure of the office. Dr. Andrzej Malanowski, Expert, OSCE/ODIHR, and Mr. William Chapman, Chief Technical Adviser, UNDP, share this opinion. We will not focus on the principle of reorganization in this present report, but only mention that the scheme has already been prepared and should be implemented after appointment of a new Public Defender.

**PART I
APPLICATIONS RECEIVED by PDO in 1999**

ANALYSIS of COMMUNICATIONS

The PDO Complaints Service unit conducted its activities on the basis of the Law on Review of Applications and Complaints in State Organizations, Enterprises and Establishments of December 1993, the Law on the Public Defender of Georgia, as well as Job Description and the Rules of Procedure of PDO.

Rapport fra flyvende attaché mission til Georgien

In 1999, 2406 citizens communicated with PDO through letters and complaints. This number exceeds that of previous year by 63 units (See the addendum).

According to the analysis of letters filed in PDO during the reported period, 1236 were complaints, i.e. 51, 4% of the total number. This is 99 unit less than the same data of year 1998.

After processing complaints 131 recommendations were prepared on different criminal and civil cases. 65 of them were considered and positively solved. Number of recommendations is under review and PDO control.

627 complaints, a number exceeding that of previous year 3 times, have been sent to appropriate bodies. 73 different letters are put under control.

170 applications concern court decisions and this number is considerably lower than in 1998 (715). This indicates that judicial reform has influenced the system. 160 letters concern different departments of the Ministry of Interior, 73 - Prosecutor's Office, 234 - Penitentiary System. 217 applications dealt with property, 160 - to social welfare issues, the latter is rapidly growing. The number of letters filed by IDPs and refugees (29) is considerably less than in 1998 (62). Though this does not indicate a lack of problems, but rather the general heavy socio-economic conditions in the country, which removed some problems from the priority area. 114 cases concerned violations of labour rights (19 less than in 1998). This data is not surprising since the number of individuals working in budget-financed sector is less by 20%. 243 applications concerned different areas of civil life.

The applicants were mainly citizens of Georgia. The letters of non-residents were rare.

Letters and complaints involve any possible area of life and prove that the scale of problems is large. Review of these letters convinces us that situation in the country is extremely heavy and needs prompt reaction of the authorities and effective resolution.

Geographical review of letters underlined high necessity to establish regional services of PDO. This would make PDO accessible in every region of the country.

ORGANISING RECEPTION of CITIZENS

Since September 1998 the Service of Citizens' Reception is operating as a separate unit of the PDO. During this period it acquired certain experience and has become a visit card of the Office. Since this is a principal direct contact service of the Office, it is important that reception is conducted in exquisite manner creating kind atmosphere with provision of qualified information and recommendations in understandable and persuasive form. This would ensure trust of the population in the activities of PDO.

In 1999, 1170 citizens have directly addressed the Citizens' Reception Service. The spectre of complaints has been too divergent to make a specific categorisation. We are generally referring to criminal and civil law problems. Other "different" categories include

consultations, duplicated applications and other. The previous year 227 cases (19% of total) were criminal; 387 (33% of total) – civil; 557 (48% of total) – other.

It should be emphasised that out of 1170 complaints 1015 were lodged by Georgians and the rest (155 – 13% of total) had different ethnic origin. Complaints received by PDO never referred to the violation of rights on ethnic ground. Problems drawn by citizens of other than Georgian ethnic origin invariably touched daily problems, which are similarly affecting others. Therefore it can be discerned that violations on the ground of ethnicity do not occur in the country.

PART II

PROTECTION of CIVIL and POLITICAL RIGHTS

CRIME AND HUMAN RIGHTS

Lack of personal independence was a typical trait of individual living in the conditions of totalitarian regime since the future seemed so much depending on a state and its apparatus. Society became unresponsive to violations of human rights. Belief that state or administrative officers will not be punished for violations is quite strong and it is likely spread among state officers. They conceive that no one will keep them accountable for violations in case they are loyal to the state interests, which are often identified with the interests of the state officials. Similar predisposition is impelling individuals to self-isolation, repulsion of active social life and generally facilitates nihilistic attitude of the public towards civil life.

Unfortunately this situation is portrayal for Georgia. Violations of human rights are recurrent. Those violations concerning right to life, freedom and security are most alarming while the world community ranks them as most valuable. The primacy of these rights is reflected in several international documents adopted in the field of human rights.

The investigative bodies of the Ministry of Internal Affairs completed 7775 criminal cases in 1999. 2584 were sent to appropriate courts, 911 were associated with other cases. 5359 criminal cases were suspended, out of them 3157 could not be resolved. 10 criminal cases undertaken by the Ministry of State Security were terminated for the same reason. This suggests that activities of operative-investigative bodies are deficient and directly relate to the violations of constitutional guarantees.

The number of suspended criminal cases is still very high. Out of 7775 criminal cases completed by the end of reported period 214, i. e. 2.75% were suspended by the Ministry of Interior due to the lack of crime constitution. The Operative-Investigative Departments of the Prosecutor's Office and the Ministry of Security used the same justification for suspension of 219 criminal cases. Nevertheless, statistic data and appropriate analysis of suspended cases could not be provided by these agencies and therefore it was impossible to detect the circumstances of illegally commenced criminal cases.

Rapport fra flyvende attaché mission til Georgien

Several facts of bringing individuals to criminal responsibility without sufficient grounds were disclosed. In 1999 118 criminal cases were terminated due to the lack of constituency of crime. Out of them in 60 cases individuals were arrested illegally and thus their constitutional rights have been violated.

Some of the criminal cases have been under investigation for extremely long period. Due to the expiration of time limit 980 cases were suspended. In 304 cases detention lasted between 3-8 months, and in 14 of them investigation had been conducted between 8-12 month period.

Heavy budgetary and financial crisis, which puts hundreds of citizens in poor social conditions, owes largely to the negative results of fighting against cases of above-mentioned category. Above-mentioned implies wide practice of bribery, contraband, hiding or reduction of income, avoiding custom taxes, appropriation of the property.

FACTS of VIOLENCE, ILLEGAL DETENTION and CONVICTION

International legal acts and among them European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, as well as our internal legislation are imposing strict requirements on law enforcement and judicial bodies in human rights perspective, but unfortunately violations are very frequent. To illustrate the situation better, we would like to draw following examples:

According to Samgori District Court verdict of January 15, 1996 A. Tvaliahsvili, while executing his duties as Deputy Head of Custom's Department, abused his power and ignored requirements of Law of December 24, 1993 on the Payment of Excises and VAT. He was sentenced to three years imprisonment according to the article 187(2) of the Criminal Code.

Later, Tvaliashvili's case was reviewed in the courts on different levels. It has also been reviewed by PDO and on the base of its recommendation the Deputy Head of the Supreme Court of Georgia G. Liluashvili protested according to supervision rules to the City Court Presidium. The presidium annulled the guilty verdict and sent the case back to the General Prosecutor's Office for additional investigation. On July 14 1999 the case was suspended by the investigator of the Department of Particularly Important Cases due to non-existence of criminal circumstances. Finally Samgori District Court reviewed Tvaliashvili's case and ruled that he had been arrested illegally. Tvaliashvili was rehabilitated, reimbursed for damages and put in his previous position by court decision.

On November 14 1999 in Nadzaladevi district repeated round of parliamentary elections was held. Protesting supporters of an independent candidate had blocked T. Dadiani Street. At 20:30 being 50 meters away from this area Robert Petriashvili was walking towards his car together with his wife and son in order to drive away. At the very moment they were attacked. According to late Petriashvili's wife these were men in black with non-determinable faces because of the dark. Strangers beat Mr. Petriashvili and his son. Later they took them to Nadzaladevi Police Department where Petriashvili felt bad and was transferred to the hospital where he died.

Despite sufficiency of evidences for commencing a criminal case concerning above-mentioned incident this has not occurred. Instead, investigation relied on forensic-medical expertise according to which Petriashvili had light injuries, which could not cause his death. The criminal case was initiated in connection to the protest strike for causing public disorder. PDO put the investigation of this case under its particular control and will do its best to ensure punishment of the responsible.

Particular attention should be paid to death casualties. During last three years (1997-1999) the cases of falls of the arrested from the administrative buildings of the Ministry of Internal Affairs' system have been recorded. Mol Officials refer to these cases as to the accidents. Nevertheless our position is different: 6 identical accidents in three years, while the administration does not take any measures to eliminate similar incidents, raises a serious suspicion that grave violence takes place in these departments. 3 of these cases occurred in the Main Police Department. Investigation of 4 of them has been suspended; one (Z. Tsotsolashvili case) is under investigation at present. Kolbaia case (fell from the Main Police Department building on March 22, 1999) was investigated by Tbilisi Prosecutor's Office and had been sent to the City Court accusing two policemen (article 187(2) of the Criminal Code). But later they were sent back to the investigation due to the lack of sufficient evidences. Clearly investigation of these cases is stretched and it is hard to comment them. Though we can note that all these individuals (except one) were arrested for light criminal offences or brought to the police departments for interviews and therefore suicide motives would be very dubious.

It is a question whether Minister of Interior K. Targamadze and the Head of Main Police Department S. Alavidze take appropriate measures to eradicate similar tragedies. The easiest solution to this problem could have a technical character - to deprive suspects of the possibility to suicide in the buildings. This is the major source for deficient confidence of the population in provided suicide motives. We urge the Ministry of Interior and the Minister himself to critically evaluate the situation and take effective measures to eliminate similar cases in the future. We request General Prosecutor's Office to ensure the rule of law on every individual case, the Parliament and the President to make these terrible facts subject of a severe discussion.

RIGHTS of THE AGGRIEVED

A lot of cases reveal negligence of appropriate agencies in connection to the rights and dignity of the aggrieved.

March 1 1996 Tbilisi Prosecutor's Office initiated a criminal case against M. Razmadze according to the article 153(2) of the Criminal Code for fraudulent appropriation of D. Baindurashvili's money. Preliminary investigation was suspended and due to artificially created impediments the aggrieved was deprived of his right to learn the decision on suspension of the case. He addressed appropriate agencies for support but without any success. Finally, on his behalf PDO addressed Tbilisi Prosecutor's Office and met prosecutor N. Gabrichidze. After this step, with a great delay the aggrieved was satisfied.

A big public reaction was caused by the murder of young man Gocha Jiqia and consequent events. Parents of the victim as witnesses of the murder were hopelessly trying for years to

restore justice and arrest the suspect of the crime Giorgadze. In order to study the case and take appropriate measures PDO officially addressed the Head of Temporary Investigative Commission of the Parliament M. Osadze. Commission studied the circumstances and available material to receive a final and objective decision and sent it to the Ministry of Internal Affairs and the General Prosecutor's Office. After this step prosecution of the suspect commenced. A lot of cases resemble the present one.

EXECUTION of SANCTIONS

Heavy situation created in the penitentiary system is a subject of significant concern. Existing practice of treating prisoners in detention facilities is appalling and we consider transference of the penitentiary system to the Ministry of Justice a significant part of the judicial reform.

Though the Law on Imprisonment adopted by the Georgian Parliament on July 22 1999 includes all rights and obligations of the detained as well as refers to their living conditions, it will take long time and big financial effort to comply present prison conditions with those described in this law.

Despite the fact that prison conditions have been largely discussed in PD report of previous year, the situation has not improved but instead deteriorated. In Kutaisi Isolator #2 unbearable living conditions caused a serious strike and the same can be expected in other detention places. Prison conditions are so indecent that prisoners join back the community with poor health or infected with incurable diseases; some of them die in cells or soon after obtain freedom.

Requirements of the law regarding arrangement of single, common and strict regime cells with one, two or four units are violated and therefore convicted have not been placed there yet. The Law on Imprisonment envisages arrangement of segregation units in the cells of closed regimes. This is envisaged by Article 69, which will enter into force on July 1 2000. Since no substantial preparation work has been carried out up to date, we consider that appropriate measures should be taken promptly in order to fulfil requirements of the law.

Implementation of article 67 of the Law on Imprisonment and article 607 of The Code of Criminal Procedure concerning release of the detained because of their illness has also become a complicated issue. Namely the financial support of some specific expensive diagnostic processes approved by the Ministry of Healthcare and the Ministry of Internal Affairs has evoked a serious suspicion. We believe that heavy socio-economic conditions in the country render it reasonable to reconsider and liberalise the list of expensive medical treatments. On the other hand this would guarantee proper and effective implementation of above-mentioned articles.

REFORM of the JUDICIARY

The 1995 Georgian Constitution introduced new requirements in the sphere of human rights protection and judicial system plays a dominant role in formulating an effective

mechanism for fulfilment of these requirements. Therefore existing judicial system had to undergo a fundamental reform.

New system was introduced through courts of general jurisdiction. New and principally different provisions regulate the procedure and guarantees timely litigation, convenient and simple proceedings and does not allow cycling of the case from one level to another.

Since May 15 1999 1742 civil, 244 criminal and 114 administrative cases were reviewed by appeal. During year 1999 6669 criminal and 37378 civil cases have been reviewed.

Despite positive changes there are negative moments accompanying the reform and they should be resolved. To avoid reference of the judicial reform to a simple "cleanse of the cadres", apart from the knowledge, professional habits and experience of judges should be considered. This is envisaged by article 47(4) of the Law on Courts of General Jurisdiction.

Courts should be transparent, lawful and should be instruments of eliminating violations of human rights. But what can be done about biased decision-making, stretched cases or hesitation of the judge to eliminate abuse of power by officials. For example;

--- Former judge of Vake district court V. Tsereteli filed a lawsuit in regard of violations made in evaluation of his written qualification examination. The court, relying on explanations of invited professors and experts, satisfied Tsereteli's claim and changed evaluation made by the examination commission. This granted Tsereteli the right to participate in the competition. Nevertheless, the Council of Justice did not share court decision and appealed despite expiration of time for protest.

Though Council of Justice reviewed Tsereteli case and decided that his claim was legal, the secretary of the Council of Justice D. Mumladze exposed an extremely biased attitude towards this case and tried to deprive Mr. Tsereteli of his legal right to claim.

Judicial practice knows a lot of cases where legal rights of citizens are neglected. They are stretched, ruled unlawfully and a lot of decisions are not executed.

PDO strongly supports institution of defence lawyers and considers incorrect not having adopted a law on attorneys after nine years of independence. This area is regulated only by the Code of Criminal Procedure. Very often law enforcement bodies utilise non-existence of this law to their favour and do not allow representatives of independent bureaux and corporations of attorneys to defend suspects and the accused. Similar case had place in the practice of Investigation Service of the Ministry of Security where the latter rejected a lawyer of a legal firm "Simartle" R. Doborjginidze in defence of a suspect charged with a crime against state. For justification of this step, investigation referred to the law, which does not envisage appointment of a non-member of Collegium of Attorneys as a defence for the crime against state. Meanwhile article 44 (39) of the Code of Criminal Procedure allows several forms of Advokatura, i.e. attorney's bureau or firm and this by no means precludes being a member of Advocates' Collegium as well as being a representative entitled to conduct attorney's activities lawfully. Due to our interference this issue had been resolved positively.

EXECUTION of COURT DECISIONS

Judicial power and execution of its decisions is the primary guarantee of human rights protection. Unfortunately no due attention has been paid to this issue by the authorities. This subject has been widely reviewed in the previous report of the PDO but no changes have been observed so far.

According to statistic data of year 1996 3,989 of 17,976 decisions had not been executed, i. e. 20% of the total number. In 1997 36% more execution orders (i. e. 24 477) were issued and together with the arrears of previous year only 21 533 were executed, 6913 were left. In 1998 together with the arrears of previous year 32 287 execution orders were recorded and only 21 535 were executed (the difference is impressive).

By the end of 1999 the number of non-executed orders constituted 7228. Kutaisi district Executory Bureau is most alarming in this sense: arrears of the year is 1544; in Gori region – 1195; Akhaltsikhe region – 726; Tbilisi Gldani-Nadzaladevi District Executory Bureau – 718; in Zestaphoni - 487. In Vani, together with the cases left from 1998, out of 538 orders only 16.5% had been executed, in Marneuli - 16,9%; in Poti - 35,8%; in Ozurgeti - 46,9%; in Dedoplistskaro - 54%. It is more than clear that a number of non-executed orders is growing year by year what is very alarming and raises correct dissatisfaction of the population.

Non-executed orders concerning labour cases are particularly disturbing. After review of the cases we can conclude that some of them have lasted for years against those officials, who abuse their power by neglecting the law, do not obey to the lawful and obligatory decisions of judicial bodies, do not support restoration of violated rights of citizens.

There are several subjective and objective reasons aiming to non-execution of the court orders. According to our analysis this can mainly be ascribed to non-liability and self-discretion of the officials.

FREEDOM of RELIGION

According to article 19 of the Georgian constitution persecution of an individual for his thoughts, beliefs or religion is prohibited as well as compulsion to express opinions about them.

About ten years ago requirements of the Universal Declaration of Human Rights were disregarded in Georgia. Moreover, religious propaganda was prohibited and punishable under the law. After the break up of Soviet Union, Post-Soviet space affirmed freedom of religion. We are not referring to traditional religions only (Orthodox, Catholicism, Gregorianizm, Judaism, Islam), but also to the sects which are new for the Georgian reality (Baptism, Jehovah's Witnesses, Evangelists). New sects need new congregation and therefore their proselytism is natural as well as the fact that they are seriously objected by traditional religions and among them by most influential Georgian Orthodox Church the "particular role of which in the history of Georgia" is declared by the constitution (article 9). It should be noted that the factual role of the Orthodox Church is very close to that of

official religion. This can be inferred from the benefits that the Orthodox Church enjoys today (budget allotments, wide broadcasting freedom and so on). In these circumstances the requirement of the Church from the state to fight against the sects is understandable. Disturbing is only the attitude of state officials towards this matter. This attitude can be observed at least through the fact that the chief of Security Agency has officially declared (July 24 1997) dissemination of the sects a threat to the national security. Another example is a Customs' official requesting in his interview on TV the Patriarch a permission to release arrested literature of Jehovah's Witnesses. Similar facts are disturbing, particularly when the aim of active religious organizations in Georgia is not to influence the state. At least there are no evidences. Concerning their activities, they are lawful, but this has not precluded violations of human rights in this area. Two of them have been recorded in Gldani district. In first case supporters of Basil Mkalavishvili beat up members of religious sect Jehovah's Witnesses on religious ground. This incident had been widely discussed by the mass media. Nevertheless law enforcement bodies left it without due attention. Second case concerns Evangelists. On May 27-29, 1999 the group of Evangelists was conducting a peaceful meeting between two buildings in Gldani district disseminating their faith among population. Following day the leader of the group and his wife were summoned to Gldani police department and interviewed. On May 29 the peaceful meeting was dispersed violently. Existing evidences convince us that there was no serious ground for disturbing the meeting and the case concerns violation of freedom of religion. In our view similar facts should provoke adequate reactions. We are far from the belief that state systematically challenges the freedom of religion, but it is not excluded that "religiousness" and particular devotion of some state officials can cause similar violations.

PART III – ECONOMIC, SOCIAL and CULTURAL RIGHTS

WELFARE of the POPULATION

Protection of human rights is the respect of his dignity, intelligence, moral demands i.e. the right to a normal life. This attitude is adopted by the International Convention on Economic, Social and Cultural Rights. Georgia signed this convention in January 1994. Naturally, the country where over a million of citizens has 12 Lari pension (paid with delays), 300 IDPs and the same number of invalids, has a lot of problems.

Poverty indicator of the majority of the population is particularly concerning. To evaluate in terms of real standards, approximately two third of the population is poor.

Though 1999 GNP growth rate was 103%, strangely enough the fact that consumer prices have increased by 10.9% is ignored. Economic stability in the country has not been achieved. Moreover the situation has become worse and this indicates further degradation of the taxation level and flourishing corruption.

From last 4 years 1999 was the worst. The budget revenue excluding grants was approximately 300 million dollar (132 million less than that of year 1998 and 54 million less than that of 1996). This means hindrance of social programs reflected in huge budget

Bilag 7

Uddrag af rapporten: Irregular Migration and Trafficking in Migrants. The Case of Georgia. IOM International Organization for Migration. Tbilisi september 2000.

IOM Regional Office for the Caucasus
and Mission to Georgia

Irregular migration and trafficking in migrants:
the case of Georgia

3.1 Emigration by Georgian citizens

After the collapse of the Soviet Union the citizens of independent Georgia, as all other citizens of the former Soviet Union, had the chance to travel abroad without any of the artificial impediments of the past. During the first three years of the nineties Georgia was confronted with a number of dramatic civil wars, which brought about huge flows of internal displacement and inflicted social-economic hardship on practically the whole population of Georgia. In 1993 and 1994 the country was almost at a standstill and the whole economy was paralyzed due to a pinching lack of energy resources and a highly unstable political situation. Many Georgian citizens decided to leave their country to look for a better life elsewhere and emigrated in great numbers, especially between 1993 and 1997. A considerable part of these emigrants belonged to ethnic minorities, which preferred to settle in the countries of their ancestors (Russia, Greece, Israel, Azerbaijan and Armenia are probably the main destinations for these migrants).

There are no reliable statistics in Georgia about migration flows. The State Department for Statistics estimates that between 1990 and 1998 in total 294,600 Georgians left the country. Independent experts however claim that this figure is too low and calculated that in the same period in total 1,638,000 Georgians had departed.⁹ These are huge numbers if one takes into account that the total population of Georgia in the beginning of 1990 was between 5,421,700 (independent experts) and 5,456,100 (government figure). The immigration into Georgia during that same period was much smaller than the emigration, which means that in the previous decade the emigration caused a decrease of between at least 5% and at the most 20% in the size of the total population of Georgia.¹⁰

In the nineties an estimated 50% or even more of all emigrants from Georgia left to Russia. A considerable part of them were ethnic Russians, but also many ethnic Georgians headed north. Other ethnic minorities, like Jews and Greeks, left in large numbers to the countries of their ancestors. Ethnic Georgians have further emigrated to a large number of Western countries, of which the most popular are Germany, France, The Netherlands, Belgium and the United States.¹¹

There are no reliable estimations as to the current size of emigration by Georgians abroad. The understanding of IOM is that due to the present social-economic crisis and the lack of realistic prospects for improvement in the near future many Georgians are keen on going abroad for temporary or even permanent settlement.

Chapter 6 Concluding observations

Irregular migration by Georgian citizens is substantial. A large number of them overstay their visas in Western European countries and North America. Many of them are probably working on an illegal basis in these host countries in order to gain some badly needed money. In several countries Georgians work on a seasonal basis only to return to Georgia when the high season is over. There is a regular flow of asylum claimants in Europe coming from Georgia and recent statistics underline that this flow has not dried up yet. Consular officers of several diplomatic missions in Georgia have reported about pressure from government officials to issue visas to their acquaintances. Finally there are a number of visa brokers and employment mediators who are involved in facilitating in an irregular manner access to visas and other services wanted by Georgian citizens to go abroad.

Less evidence has been collected as far as trafficking is concerned. There are Georgians traveling to Western Europe who use the services of a mediator to get into the Schengen area. Very likely some criminal groups in Georgia are involved in trafficking women to Turkey and maybe also to Western Europe and the USA. They might work on their own, but there are strong indications that many traffickers in Georgia rely on the expertise and networks of established traffickers in Russia and to a lesser extent Ukraine. The most suspicious advertisements that IOM has found in the press all have in common that Russia is used as the first transit country and the place to arrange visas for their clients. IOM has also found reports on trafficking in Russian and Ukrainian women through Georgia to Turkey and other Mediterranean destinations. Finally reports have been collected about trafficking in children from Georgia. Some of the smallest children were taken abroad for adoption by Western families, whereas some Georgian adolescents were forced into prostitution in Turkey.

Georgia is also a transit country for irregular migration and trafficking in migrants. IOM has collected evidence on that in the past and there are indications that this transit migration through Georgia still exists today. Most transit migrants come from South Asia or from the Middle East and some of them are clearly trafficked from their country of origin. It seems that Georgia is still not used intensively as a route for trafficking Third World migrants to the West, but this might change if one takes into account the strategic location of Georgia as a gateway to Europe and the porous borders with most neighbouring countries.

This report is the result of research carried out by IOM from April to July 2000. IOM has used information supplied by the consular departments of diplomatic missions of eight Western countries in Georgia. IOM has furthermore contacted several governmental departments to gain insight into the policy and activities of the Georgian government to counter irregular migration and trafficking in human beings. Another important source was information provided to IOM by Georgian NGOs and reports published by international NGOs and governmental institutions on the Internet.

This report will serve as a first step towards major research into irregular migration and trafficking in migrants from Georgia. A more in-depth analysis is required to gain a better understanding of the nature and extent of these forms of illegal migration and subsequently to enable IOM to create a sound basis for future counter trafficking activities in Georgia.

